

Synen på unga mäns utsatthet i hedersproblematik

Fitim Ahmeti
Sara Valizadeh

VT-10

Handledare:
Torbjörn Hjort

Abstract

Author: Fitim Ahmeti, Sara Valizadeh

Title: The perception of young men's vulnerability in the honor context

Supervisor: Torbjörn Hjort

Examinator: Maria Bangura Arvidsson

Despite its existence, physical and sexual abuse of men is rarely addressed in media or research. When men are put into a context of honor, they are often seen as perpetrators, which problematize the view of young men as victims another dimension. Thus young men and boys in honor structures are faced with a dilemma when they in the majority of cases are seen as perpetrators, when they actually could be subjects of suppression and exploitation in the context of compulsory marriage and sexual preference. Patriarchal families also require their male family members to act as checkers and oppressors, a role that young men and boys might not want to live up to. By continua's labeling of these men as perpetrators, focus is taken away from other pressures that these young men could be subjects of. How does society describe young men and boys in the honor context? Are they described as victims or perpetrators, or both, and which models of explanation will occur?

Key words: honor, young men, perpetrators, victims, patriarchal families, masculinity.

Förord

Vi vill tacka våra intervjupersoner som tagit sig tid till att medverka i vår uppsats. Vi vill också tacka våra familjer som funnits med som ett bra stöd under denna tid. Slutligen vill vi också visa uppskattning till vår handledare Torbjörn Hjort som varit ett bra bollplank under uppsatsskrivningens gång.

Sist men inte minst vill vi tacka varandra för ett gott samarbete med många roliga stunder!

Innehållsförteckning

Abstract	2
Förord	3
1. Inledning.....	6
1.1 Syfte	7
1.2 Frågeställningar	7
1.3 Disposition	7
1.4 Begrepp och definitioner	7
1.4.1 Heder	7
1.4.2 Hedersvåld.....	7
1.4.3 Hederskontext/Hedersproblematik	8
1.4.4 Patriarkal familjestruktur.....	8
1.4.5 Unga män och pojkar	9
2. Metodologiska överväganden	10
2.1 Bearbetning och analys	12
2.2 Processen.....	12
2.3 Etiska överväganden	13
2.4 Generaliserbarhet och trovärdighet	13
3. Tidigare forskning	15
3.1 Pojkar som offer- rent generellt problematiskt?.....	15
3.2 Pojkar som offer i hederskontexten.....	17
3.3 Könroller inom hederskontexten	20
3.4 Är hedersvåld en integrationsfråga/klassfråga?	24
3.5 Sammanfattning	26
4. Teori	27
4.1 Det idealiska offret	27
4.2 Voluntarism eller determinism/Struktur eller aktör	28
5. Analys.....	30
5.1 Heder	31
5.1.1 Heder som något positivt.....	31
5.1.2 Hedersbegreppet som problematiskt	31
5.1.3 Är heder en religionsfråga?	32
5.1.4 Heder - fråga om en specifik kultur?.....	33

5.1.5 Gängproblematik	35
5.1.6 Sammanfattning	35
5.2 Pojkars utsatthet	35
5.2.1 Kontroll och förtryck mot kvinnliga familjemedlemmar	36
5.2.2 Utåtagerande beteende	38
5.2.3 Tvångsäktenskap	39
5.2.4 Homosexualitet.....	39
5.2.5 Sammanfattning	40
5.3 Könroller.....	40
5.3.1 Patriarkat	41
5.3.2 Mansroll/kvinnoroll.....	43
5.3.3 Sammanfattning	46
5.4 Offer i kontext till förövare	47
5.4.1 Offer	47
5.4.2 Förövare	48
5.4.3 Offer och förövare- ett problematiskt förhållande	49
5.4.4 Sammanfattning	50
6. Avslutande diskussion.....	51
Källförteckning.....	53
Bilaga	56
Intervjufrågor	56

1. Inledning

Synen på mannen som utsatt och som offer är inte särskilt accepterad i dagens svenska samhälle. Det finns män som blir utsatta för misshandel och sexuella övergrepp, men det tas sällan upp i media och i forskningen. När dessa utsatta män sätts i ett sammanhang med heder, förknippas de ofta som förövare och kontrollerare, och då problematiseras synen på det manliga brottsoffret ytterligare en dimension. Unga män och pojkar har i hederskontexten hamnat i ett dilemma där de i majoriteten av fallen ses som förövare. Vad händer när den unge mannen i en situation som förtryckare också kan betraktas som ett offer? Patriarkala familjer ställer krav på sina manliga familjemedlemmar att fungera som kontrollerare och förtryckare, en roll som pojkar och unga män i hederskontexten kanske inte vill leva upp till. Enligt Baladiz (2009) kan unga män må dåligt av de förväntningar och krav som ställs på dem vad gäller kontrollerandet av deras kvinnliga familjemedlemmar (ibid).

Heder är alltså inte endast något problematiskt för kvinnan utan även för den unga mannen och pojken som kan stå som offer för hedersvåld- och förtryck. I en kartläggning av hedersrelaterat våld som gjorts av Stockholms universitet beskriver Backlund et al. (2009) att tio procent av de tillfrågade flickorna i Stockholm lever under hedersförtryck. Vad gäller de tillfrågade pojkarna levde fyra procent under minst lika stort förtryck (ibid). Baladiz (2009) menar att man inte ska bortse från att även unga män kan stå som offer, men samtidigt också inte glömma att de även kan stå som förövare (ibid).

Det faktum att unga män i hederskontexten utsätts för hedersvåld- och förtryck, på grund av att de inte får välja sin framtida partner och sin sexuella läggning är också förhållanden som unga män i hedersproblematiken ofta inte sätts i kontext med. Hur kan detta komma sig frågar vi oss. Kan synen på offret vara så hårt sammansatt med det kvinnliga könet att män direkt sammanlänkas med förövarrollen? Vad kan detta ha för konsekvenser på de unga mäns möjlighet till att få hjälp och att betraktas som en utsatt grupp?

Vi finner det intressant att det finns många olika sätt att se på unga män och pojkar i hedersfrågan. Vad är det egentligen som gör att vi betraktar de unga männen på dessa skilda sätt? Hur kan detta problematiska förhållande förklaras? Bör inte den unga mannen som slagit sin syster stå till svars för sin handling eller bör han visas sympati för det överhängande förtryck från familjen som står till grund för hans våld?

1.1 Syfte

Vårt syfte är att undersöka hur olika aktörer inom skilda verksamhetsområden inom socialt arbete ser på unga män och pojkars utsatthet i hedersproblematik.

1.2 Frågeställningar

- Hur ser professionellas syn på pojkars utsatthet i hedersproblematiken ut?
- Ser de professionella något sammanhang mellan patriarkala familjestrukturer och hedersnormer?
- Vilka skilda sätt, anser de professionella, finns det att se på de unga männen som antingen offer eller förövare?

1.3 Disposition

Vi har lagt upp vår uppsats på så sätt att vi i det inledande avsnittet redogör för vår problemformulering, syfte, frågeställningar samt begreppsbeskrivningar för att läsaren på ett enklare sätt ska kunna följa våra tankegångar i resten av uppsatsen. Därefter återfinns våra metodologiska överväganden, där även etiska överväganden samt en beskrivning av uppsatsprocessen finns. Nästa avsnitt i vår uppsats handlar om tidigare forskning som gjorts på ämnet. Detta har blivit ett relativt gediget avsnitt, då det funnits mycket av vikt för vår analys att ta upp. Därpå tas våra två teorier upp, för att sedan användas i nästkommande avsnitt, vår analys. Slutligen kommer vi att beskriva våra egna tankegångar i en avslutande diskussion.

1.4 Begrepp och definitioner

1.4.1 Heder

Nationalencyklopedin (2010-05-13) sammanlänkar heder med anseende som grundar sig på erkännandet av människans positiva egenskaper till följd av en prestation. Heder finns även med i begreppet hedersam som enligt Nationalencyklopedin (2010-05-13) står för ett bibehållande av en individs anseende. Även om heder utifrån denna definition är positiv blir den i sammanhang med våld och förtryck väldigt negativ.

1.4.2 Hedersvåld

Utifrån Länsstyrelsens (2008:16) handbok i Uppsala län definieras hedersvåldet utifrån nedanstående punkter. Vi har valt just denna definition då den inkluderar pojkar och unga män som våldsoffer.

- Våldet ses och uttalar av kollektivet som en legitim, oundviklig handling för att straffa kvinnors olydnad, bevara familjens heder och värna om släktens sociala överlevnad.
- Hederstänkandet spelar en avgörande roll.

- Ett rykte kan vara tillräckligt skäl för bestraffning.
- Det yttersta våldet – som har för avsikt att rentvå familjens heder och avlägsna ”skammen” är alltid planerat.
- Våldet är kollektivt sanktionerat och beslutat, i vissa fall även kollektivt utövat.
- Våldet drabbar individer av kvinnokön från det att de blir köns mogna, det vill säga från cirka 12-13 års ålder och under resten av livet.
- Våldet kan även drabba pojkar och unga män om dem:
 - allierar sig med, eller på något annat sätt stödjer eller beskyddar en flicka som inte fogar sig
 - inleder en relation med en flicka eller kvinna som har lovats eller anses tillhöra en annan man
 - inleder en relation med en flicka eller kvinna mot hennes familjs vilja
 - bryter mot familjens normer genom t.ex. kriminalitet eller missbruk.

Även män som våldsoffer tas upp och beskrivs på detta sätt:

- Det hedersrelaterade våldet kan även drabba pojkar och män men detta sker på ett annat sätt eftersom mäns liv inte kontrolleras och begränsas på samma sätt. Däremot kan de bli offer för det hedersrelaterade våldet då de tilldelas rollen som övervakare av systrar och kvinnliga kusiner

(Länsstyrelsen; Uppsala län, *När man krocker* (2008 s. 16)

1.4.3 Hederskontext/Hedersproblematik

Vi har funnit det svårt att förklara hedersproblematiken genom tydliga begrepp. En del författare menar på att det endast är stigmatiserande att utgå ifrån att hedersvåld- och förtryck ingår i en viss kultur, och att begreppet hederskultur därmed blir väldigt fördomsfullt. I enlighet med Nationalencyklopedins översättning finner vi det av vikt att avgränsa begreppet heder i detta sammanhang, då ordet i sig är positivt. Heder i kombination med våld, förtryck och mord menar vi på, då vi använder begreppen hederskontext samt hedersproblematik. Just för att på så sätt endast beskriva de negativa sammanhangen samt kontexterna som heder kan hamna i.

1.4.4 Patriarkal familjestruktur

En stor del av vårt arbete har gått ut på att förklara den patriarkala strukturen som råder i vissa familjer där synen på mannen och kvinnan är starkt avgränsad. Nationalencyklopedin (2010-05-04) definierar ett patriarkat som ett familje- och samhällssystem där den politiska och ekonomiska makten innehas av äldre män. Främst existerar detta i jordbruks- och boskapskötande kulturer där kvinnan sköter hushållet och där mannen är familjens inkomstkälla.

Eldén (2004) menar att hedersrelaterat våld är en del av ett patriarkalt förtryck och absolut inget kulturfenomen, precis som all form av våld och förtryck mot kvinnor. Utifrån detta har

vi valt att förklara pojkars utsatthet i hederskontexten utifrån ett patriarkalt synsätt i många delar av denna uppsats. Johnsson-Latham (2005) beskriver samma förklaringsmodell utifrån Radhika Coomoraswamy, FN:s tidigare specialrapportörs beskrivning av hedersrelaterat våld. Hedersrelaterat våld beskrivs som all form av patriarkalt våld mot kvinnor. En könsbunden våldshandling som skapats genom fysiskt, sexuellt eller psykiskt förtryck genom hot, frihetsberövande samt tvång mot kvinnor. Därmed finner inte Coomoraswamy någon skillnad mellan mäns våld mot kvinnor i allmänhet och mäns våld mot kvinnor i andra sammanhang, våldet sker i båda fallen i en patriarkal kontext.

1.4.5 Unga män och pojkar

Vi har valt att inte åldersbestämna pojkarnas och de unga männens utsatthet till en viss ålder. Dock är det tydligt genom vårt sätt att beskriva att det oftast är bröderna och sönerna till ett överhuvud som vi skildrar genom att skriva unga män och pojkar.

2. Metodologiska överväganden

Meeuwisse et al. (2008) tar upp begreppet metod. Metod menar författarna är en form av redskap för att samla in data. I empirisk forskning kan detta innebära att samla in data med hjälp av observationer tester, register eller också den metoden som vi kommer att använda oss av, kvalitativa intervjuer. Detta skrivs det vidare om i Meeuwisse (2008) där kvalitativa metoder definieras som;

”forskning som producerar deskriptiva data, men också att den är induktiva, den betraktar sammanhang och människor som helheter och inte som variabler och forskare söker förståelse för människor utifrån deras egna referensramar.”(s. 37) (ibid.)

Vi har valt att använda oss av kvalitativa intervjuer, då vi har som syfte att undersöka, utifrån intervjupersonernas verksamhet, synsättet på unga män och pojkar i hederssammanhang. Intervjupersonerna representerar skilda organisationer och verksamheter som på olika sätt arbetar med hedersproblematik. Vi har intervjuat två socialsekreterare, en polis, en tingsrättsdomare, en behandlare från ett HVB-hem, en kurator från en gymnasieskola, samt en kurator från Rädda Barnen, en behandlare från kvinnojouren och en gruppleddare från Sharaf hjälpar. Vi har därmed intervjuat åtta olika yrkesverksamma på fältet.

May (2001) tar upp vikten av att intervjupersonen är medveten om vilka förväntningar som ställs på dem och vad syftet är med intervjun (ibid). Detta är något som vi har tagit i beaktning då vi under telefonkontakten med våra intervjupersoner beskrivit vår uppsatside samt frågat om det funnits en önskan om intervjufrågorna i förväg. På så vis får intervjupersonerna en chans att förbereda sig till intervjutillfället ifall det ansågs vara nödvändigt.

Då vi ställde relativt öppna frågor kring vårt ämne, fick vi möjlighet att ta del av våra intervjupersoners egna erfarenheter och synpunkter kring ämnet. För att möjliggöra detta ansåg vi att det krävdes att vi höll en viss struktur på våra frågor, samtidigt som vi ville ha utrymme för personliga synpunkter och sådant som är av vikt för den intervjuade. May (2001) tar upp semistrukturerade intervjuer som ett mellanting mellan strukturerade intervjuer och fokuserade intervjuer. På så sätt kan intervjuaren fördjupa svaren och ställa följdfrågor till den intervjuade. May menar att den intervjuade nu får möjlighet att uttrycka sig på det sätt som känns bäst samtidigt som undersökaren kan dra intressanta jämförelser och slutsatser emellan sina intervjuer. May anser att det är av stor vikt vid denna typ av intervju att forskaren själv intervjuar personen i fråga då sättet frågorna ställs på kan vara av stor vikt (ibid).

Det som vi upplevde kunde vara en nackdel med vår metod var att vi faktiskt satte en ganska stor prägel på intervjun. Vi hade redan förberett teman som vi ville ha svar på och därmed var det inte så konstigt att vi förmodligen också ”färgade” vad som blev sagt under intervjuernas gång.

Aspers (2007) skriver vidare om semistrukturerade intervjuer och menar att metoden gör det lättare för att en fråga-svarsdialog uppstår, där vi då får möjlighet att ställa följdfrågor utefter det informanten säger (ibid.). Detta ser vi som väldigt nödvändigt då våra informanters skilda bakgrunder gav upphov till skilda typer av diskussioner och frågeställningar.

May (2001) beskriver det problematiska förhållandet under intervjun då intervjuaren å ena sidan är ute efter att få svar på sina frågor och tillgång till intressant information och å andra sidan är i behov av att skapa en trygg relation med tillit. Intervjuaren måste kunna distansera sig till ämnet för att skapa neutralitet men samtidigt kunna ge den intervjuade bekräftelse för att skapa tillit. May tar vidare upp den påverkan som intervjuaren har på respondenten och datamaterialet (ibid.). Detta är en fråga som även vi ställt oss själva. Då vi båda har utländsk bakgrund har vi frågat oss om vår etniska tillhörighet gjorde våra intervjupersoner rent av nervösa och mer försiktiga över vad de berättade? Vi kan i många fall tillhöra samma kultur och land som målgruppens och vågar verkligen de intervjuade vara ärliga om sina osäkerheter när de kanske tar för givet att vi sitter inne med ”rätt svar”. Vi tog med oss dessa tankar in till intervjutillfällena och hoppades kunna motverka denna spänning genom att vi alltid höll intervjuerna på respondentens arbetsplats, där vi uppfattade det som att han eller hon kände sig som mest bekväm.

Då våra intervjuer ofta kunde bli upp emot en och en halvtimme långa försökte vi använda oss av det May (2001) skriver om vikten av upprätthållandet av klientens motivation. Genom att bekräfta intervjupersonens berättelser och utsagor försökte vi på så sätt bevara och uppnå maximalt intresse under intervjun. Det är av vikt enligt May att respondenten upplever att hans/hennes svar är betydelsefulla (ibid).

May (2001) beskriver även fördelarna med att ställa undermedvetna frågor. På så sätt kunde ett fenomen eller begrepp tas upp av oss för att därefter ställa en fråga till intervjupersonen om han/hon har någon åsikt om ämnet. Detta ökade chansen för oss att göra en jämförelse

emellan våra intervjupersoner beroende på hur de svarade på samma fenomen. Därmed har vi försökt hålla oss till en viss struktur under våra intervjuer.

För att fånga intervjupersonernas svar på bästa möjliga sätt har vi valt att använda oss av en diktafon. Materialet har sedan transkriberats och skickats till intervjupersonerna för godkännande och möjlighet till förändring. Vårt syfte har varit att minimera risken för missförstånd. Det är dock viktigt att belysa att våra intervjupersoner, trots denna möjlighet, inte valt att ändra på texten och sina utsagor.

2.1 Bearbetning och analys

Vi har valt att följa Aspers (2007) samt Mays (2001) beskrivning av transkriberingsprocessen, genom att först skriva ut intervjun ordagrant. För att tyda transkriberingarna på bästa sätt har vi valt att använda oss av koder som hjälpmedel för att kategorisera intressanta teman som var av relevans för vår analys. Vi kodade vårt material i två omgångar, först utifrån överrubriker och sedan utifrån underrubriker. Aspers (2007) skriver om hur nödvändig kodning är för att få fram de viktiga detaljerna i vem som har sagt vad och bakomliggande orsaker till detta (ibid). Detta är något som vi ständigt la märke till då vi hela tiden fann nya detaljer och ämnen som var relevanta under kodningsprocessen.

2.2 Processen

Vi har valt att använda oss av olika typer av informationskällor för att på så sätt försöka förmedla en så nyanserad beskrivning som möjligt om vårt ämne. I litteraturform har vi sökt både på skol- och stadsbiblioteken och funnit många böcker där vi använt oss av teorier och forskning som vi har kopplat ihop med bröders utsatthet i hederskontexten. Vidare har vi även funnit Veronica Burcars (2005) avhandling, *Gestaltningar av offererfarenheter- samtal med unga män som utsatts för brott*. Bland våra internationella artiklar har vi funnit, via sökningar på databasen EBSCO Host, med sökord honour, violence och sons, Aisha Gills (2006) artikel *Patriarchal Violence in the name of honour*. Med samma sökord från samma databas fann vi även Mark Pope och Matt Englar-Carlson (2001) artikel *Father and sons: The relationship between violence and masculinity* samt fyra andra internationella artiklar med relevans för ämnet. Vi har även använt oss av rapporter från bl.a. Länsstyrelser eftersom att vårt uppsatsämne är relativt nytt förekommande.

Efter en tids litteraturstudier tog vi kontakt med skilda yrkesverksamma genom telefon men också genom e-post. Det visade sig vara ett mycket mer framgångsrikt sätt att kontakta

verksamheter genom telefon då det möjliggjorde en enklare dialog. På så sätt lyckades vi boka in åtta intervjuer inom loppet av två veckor. Vi delade upp kontakten med intervjupersonerna på hälften, och blev då också ansvariga för att fungera som intervjuledare med de yrkesverksamma som vi också haft kontakt med. Dock var båda närvarande vid samtliga intervjuer, även om vi hade tydligt avgränsade roller som intervjuare och observatörer.

Vi genomgick två väldigt intensiva veckor med mycket tågresa runt om i landet. Vi bokade oftast in våra intervjuer på förmiddagarna för att på så sätt ha tid att transkribera dessa direkt efteråt. Därefter inledde vi kodningsprocessen utifrån dessa skilda teman; hedersbegreppet, pojkers utsatthet, könsroller och offer i kontext till förövare. Slutligen sammanställde vi koderna i skilda ämnen som kom att bli viktiga rubriker i vår analys.

2.3 Etiska överväganden

Då vi valt att skriva om ett ämne som är väldigt känsligt för många olika grupper i samhället är det av stor vikt att vi övervägt vilka etiska principer som vi måste ha i åtanke i denna forskningsprocess.

May (2001) skriver att det är av stor vikt att forskaren är medveten om den påverkan som uppfattningar och erfarenheter har på forskningen (ibid). Detta menar även vi är av stor vikt för oss. Vi är båda invandrare och av annan kulturell bakgrund än svensk. Heder är inget nytt fenomen för någon av oss och vi har på olika sätt varit i kontakt med hedersproblematik. Därmed har vi förförståelse och tidigare erfarenheter som har kommit att påverka oss i uppsatsarbetet. Dock har vi försökt motverka detta genom att hålla oss neutrala till ämnet och endast utgå ifrån vår empiri och teori när vi skriver. Detta anser vi har fungerat relativt bra!

Vi har anonymiserat våra intervjupersoner så gott det går, däremot anser vi att det är av vikt för vår uppsats att det tas upp från vilken organisation som informanten kommer ifrån, däremot inte från vilken kommun.

2.4 Generaliserbarhet och trovärdighet

En annan intressant aspekt som tas upp av May (2001) är synen på kultur som något föränderligt. Det som uppfattas som ett socialt problem är alltså direkt avhängt av i vilken kultur som det diskuteras i och även av i vilket historiskt skeende som samhället befinner sig i. Att eliminera värderingar menar May är omöjligt. Istället menar han att en medvetenhet om sammanhangets påverkan i forskning är av större vikt då det t ex ofta tas upp ett visst

fenomen i forskning medan ett annat läggs åt sidan (ibid). Genom vår problemformulering har vi redan tagit ställning för ett fenomen som vi betraktar som något problematiskt. Detta är vår åsikt och ingenting som vi alltså menar är universellt accepterat. Vi har endast fokuserat på en del av hedersproblematiken och därmed anser vi inte att våra slutsatser ska ses som ett svar för hedersfrågan i sig. Dessutom har vi båda förförståelse för ämnet och därmed har vi, trots ansträngningar för bevarandet av en neutralitet, förmodligen påverkats en del av våra egna förutfattade meningar i uppsatsarbetet. Däremot anser vi att uppsatsens trovärdighet ökat då vi valt att intervjua verksamma inom olika verksamhetsområden, vilket möjliggjort en mer nyanserad bild av ämnet.

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt om tidigare forskning kommer vi att ta upp fyra olika delområden inom pojkars problematiska situation i hederssammanhang. Vi kommer dock att börja med att diskutera pojkars svårigheter med att betraktas som offer rent generellt som ingång på detta tema. Därefter tar vi upp pojkars situation som offer specifikt i hederskontexten. Avsnittet därpå beskriver komplexiteten som könsroller skapar för unga män i hedersproblematik. Slutligen tar vi upp en diskussion kring hur man antingen kan se hedersproblematik som en integrationsfråga, klassfråga eller också en kulturfråga. Vi har såväl internationell som nationell forskning för att skapa så nyanserad och bred bild av problematiken som unga män står inför i hederssammanhang.

3.1 Pojkar som offer- rent generellt problematiskt?

Även om pojkar som offer rent allmänt går utanför vår frågeställning finner vi det vara av vikt att gå igenom detta avsnitt, då forskningen som tas upp här är av stor betydelse i vår analys.

Åkerström och Burcar (2009) har skrivit en artikel tillsammans om hur unga manliga brottsoffer beskriver våldsamma händelser som de varit med om. Artikeln baseras på tio intervjuer gjorda med unga män som varit utsatta för brott och hur dem ser på sig själva som brottsoffer. Allmänhetens syn på maskulinitet menar författarna är till stor del grunden för hur de unga männen ser på sig själva. Vår kultur ser på mannen som någon stark och maktfull person medan offret ses som någon svag och kraftlös person. Balansgången mellan dessa två identiteter är en väldigt svår och komplex process för unga män menar författarna. De unga männen har därmed svårt för att beskriva sig själva som offer och tenderar ofta att avdramatisera brotten de utsatts för, för att på så sätt bevara sin maskulinitet (ibid.).

Burcar (2005) skriver vidare om detta fenomen i sin doktorsavhandling *Gestaltningar av offererfarenheter- samtal med unga män som utsatts för brott* där hon beskriver den problematiska situation som uppstår då män gestaltas i media som den typiske gärningsmannen och förövaren. Kvinnor å andra sidan, menar Burcar, stämmer bättre överrens med den generella bilden av ett offer då den stereotypa bilden av offret tycks vara någon som är svag, oskyldig och försvarslös (ibid). Enligt Hirdman (2001) förknippas den generaliserande bilden av manlighet ofta med mod, styrka, handlingskraft och aktivitet och därmed blir synen på ”mannen” som offer inte särskilt igenstämning med offrets ovan nämnda attribut (ibid). Burcar (2005) menar att det blir problematiskt för samhället i stort att acceptera

mannen som offer då det äventyrar den bild allmänheten har på offer/förövare. Det finns nämligen många negativa associationer som görs med begreppet man. Miedzian (1991) tar upp dessa i sin bok *Boys Will Be Boys* där mannen från allmänhetens sida har en given roll i kriminalitetens värld då han ofta ska ses som tuff. Därmed blir våldsbrott begångna av män inte lika ifrågasatt av allmänheten i jämförelse med kriminella kvinnor som är våldsamma. Det är så att säga manligt att vara våldsam, mannen blir given gärningsman och hans kvinna offer för hans våld (ibid). Därmed menar Burcar (2005) att det blir svårt att kombinera offer och man i samma mening. Skulle mannen gestaltas som offer så skulle också hans manlighet så att säga bli ifrågasatt. Burcar beskriver hur hennes manliga brottsoffer som hon intervjuat inte pratat särskilt öppet om känslor, fysiska skador och svaghet. Även detta bekräftar synen på mannen som stark och absolut inte försvarslös. Ofta tonar det våld de unga männen utsatts för ned, det hela normaliseras. Alltså tycks inte de unga männen heller vilja bli betraktade som offer från allmänhetens sida och känslan av maktlöshet stryps (ibid).

Goffman (1959/1994) beskriver hur individen lever upp till vissa förväntningar som samhället har på denna för att kunna undvika negativa sanktioner. Individen håller sig till de normer dess roll har tillskrivits samt upprätthåller dessa, och på så sätt hålls den sociala gruppen intakt (ibid). Det faller då naturligt att unga män försöker upprätthålla en viss tuffhet och dominans utåt även om dem är utsatta för brott och således brottsoffer. Burcar (2005) tar upp att de manliga brottsoffer hon mött faktiskt gestaltar sig själva som aktörer i brottsförloppet. Alltså, menar Burcar, att det faktum att man är offer är inget som en given brottsituation ger upphov till, att vara offer är något som personen i sig och allmänheten skapar. Samtidigt menar Burcar att det faktum att bli betraktad som offer inte nödvändigtvis behöver vara något positivt. Genom att bli betraktad som ett offer säger man också ja till en passiv, svag och maktlös roll (ibid.). Kan det vara så att män fostrats till att ha svårt för att betrakta sig själva som utsatta?

Den norske barnpsykologen Magne Raundalen (2001) diskuterar, i ett reportage i Brottsförebyggande rådets tidskrift *Apropå*, pojkars större benägenhet till våldsamt beteende. Sedan pojkar varit små, menar Raundalen, har de uppmanats att leka lekar som går ut på att vara aktiva, i rörelse och tävla medan flickor uppmanats att delta i rollekar med dockor där språket lättare utvecklats än i mer traditionella ”pojklekar” som mer går ut på kroppslig aktivitet. På så sätt menar Raundalen att ett svagt språk riskerar att utvecklas hos pojkar och i förlängningen en svårighet med talandet om känslor och en större benägenhet till att ta till

våld vid förlorad kontroll (ibid). Burcar (2005) problematiserar detta ytterligare då hon menar att det hela beror på vilken utgångspunkt vi utåt sett har på "känsloprät". Om det för oss innebär en förväntan på ett dramatiserande lidande under "känslopräta" så menar hon att hennes unga manliga intervjupersoner hade svårt för att prata om sin utsatthet, men om man står mer öppen för de unga männens sätt att beskriva sin situation så kanske man hade kunnat komma närmare bilden av att både vara man och utsatt. Allmänheten är rädd för att ifrågasätta sättet man ser på brottsoffret. Det finns ett behov menar Burcar av att problematisera synen på mannen och utmana synen på det stereotypa offret (ibid). Åkerström och Sahlin (2001) menar att offret skapas som en direkt effekt av samhällets moraliska skapande, därmed blir det problematiskt ifall det moraliska ansvaret kring offret ifrågasätts. Här blir synen på mannen oerhört betydelsefull i fråga om han ska ses som ett legitimt offer eller inte. Då vi ofta ser mannen som gärningsman kan det få konsekvenser för hur vi också ser honom som offer. Därmed kan detta påverka på vilket sätt de manliga offren uppmärksammas på (ibid).

3.2 Pojkar som offer i hederskontexten

Knutagård och Nidsjö (2004) belyser den oerhört svåra situation som ungdomar upplever då de är homo/bi/trans- personer och lever i en hederskontext. Rapporten bygger både på en enkätundersökning till grund- och gymnasieskolor i årskurs 7-9, länspolisen, socialtjänsten samt ungdomsmottagningen i Skåne samt på intervjuer med ungdomar som utsatts för hedersrelaterat våld på grund av deras sexuella läggning. Vad gäller skolorna där enkätundersökningen gjorts framkommer det att det finns en hel del ursäkter till varför vissa skolor inte har någon kunskap om denna problematik. Bland annat tron på att hedersrelaterat våld endast är något som flickor utsätts för tas upp som ursäkt. Genom att en stor del av skolans elever består av pojkar menar skolorna att de därmed inte är i kontakt med hedersproblematik. Man tar så att säga för givet att pojkar inte utsätts för hedersförtryck/våld. Författarna kommenterar detta genom att skriva att det hittills funnits lite kunskap om pojkars situation i hederskontexten men att vi idag vet att även pojkar står som utsatta för förtryck och kontroll vad gäller bl. a deras sexualitet. I sluttexterna tar författarna upp syskonens roll samt att alla barn i familjen påverkas då en syster/bror utesluts från familjen på grund av hennes/hans sexuella läggning. Ofta kan samtliga syskon vara utsatta för förtryck men dock med olika styrka. Författarna skriver i sin slutdiskussion att det inte endast är fäder och andra manliga släktingar som står som förövare av förtryck och våld utan även att mödrar kan inneha denna roll samtidigt som pojkar kan stå som offer. Homo- och bisexuella pojkar och flickor menar författarna är osynliga på ungdomsmottagningar, inom polis och socialtjänst

samt i skolan. Författarna menar att det råder brist i kunskapen om ungdomars sexualitet i förhållande till hedersrelaterat våld. Samarbetet mellan myndigheter och frivilligorganisationer tycker inte Knutagård och Nidsjö fungerar, vilket också kan vara en anledning till varför det råder brist på handlingskompetens bland yrkesverksamma som de intervjuat (ibid.).

Baladiz (2009) skriver vidare i sin bok *I heders skugga- de unga männens perspektiv* om den utsatta situation som många pojkar/unga män i hedersproblematiske förhållanden lever i. Hon grundar sin bok i tio intervjuer med pojkar, mellan 15 och 23 år, från skilda länder. Baladiz beskriver pojkarnas komplexa situation då det ofta är de som utövar förtrycket mot sina kvinnliga familjemedlemmar. Detta är dock inte så svart och vitt menar författaren då många pojkar inte vill leva upp till den mansbild som är skapad inom hederskontexten. På så sätt är det svårt att se dessa pojkar som antingen offer eller också förövare. Även om Baladiz menar att dessa pojkar inte i lika stor utsträckning som flickor riskerar att mördas, kan även pojkar vara offer för våld och förtryck i heders namn. Pojkarna kan bli bortgifta, förskjutna ur sina familjer pga. homosexualitet eller också för att dem helt enkelt valt att gifta sig med en flicka med annan etnisk härkomst/religion än deras egna. Den grupp pojkar som upplever ett förtryck från sina föräldrar genom att de måste, utan att själva vilja det, utöva våld och hot mot sina systrar, har Baladiz inte funnit det lika enkelt att finna. Detta anser hon beror på att dessa pojkar inte förväntar sig någon förståelse från det svenska samhället och att de kanske känner skuld och skam för vad dem gör. Pojkar som är homosexuella menar hon löper som störst risk för att bli förskjutna på samma sätt som flickor. Dessa pojkar upplever inte bara den utfrysning som andra homosexuella pojkar kan uppleva i homofoba familjer utan de kan även väldigt fort bli tvingade att gifta sig med en flicka i ung ålder.

Baladiz tar vidare upp en ytterligare diskussion. Hon har lagt märke till två olika typer av manliga förövare, den passiva och aktiva förtryckaren. Är inte någon som bara tittar på utan att ingripa också en förövare frågar hon sig. Baladiz tar även upp att kvinnorna har en aktiv förövarroll inom hedersproblematiken. Pojkarna hon intervjuat nämner att det ofta är mödrarna som fryser ut flickorna som inte följer normen. Baladiz avslutar med att skriva om hennes förhoppning att unga pojkar blir mer medvetna om att hedersnormerna är ett gemensamt problem som de har med sina systrar, även om dem i intervjuerna inte verkade särskilt medvetna om att även dem en dag kunde drabbas av förtryck (ibid.).

När man talar om heder är det lätt att en generalisering görs där kvinnorna är offer och pojkar och män är förövare. Detta eftersom att deras könsroller stämmer överens med hur samhället ser på gärningsmän och offer. Samhället är konstruerat på det sättet att den som blir utsatt för våld, hamnar i en roll som offer och den som utför våldet blir automatiskt en förövare.

Güngör och Dervish (2009) belyser hedersproblematiken ett steg längre och riktar in sig på vad det är som gör att bröder i hederskontexten väljer att agera på ett våldsamt och kontrollerande sätt mot sina kvinnliga familjemedlemmar. De skriver att hederstraditionen är starkt byggd på kollektivismen och där utrymmet för individen är väldigt begränsad, oavsett kön. Frihetsbegränsningen ter sig olika i uttryck beroende på kön men detta betyder inte att män är fria från hedersförtryck. Tvärtom så frihetsbegränsas även pojkarna i deras vardag genom att de blir tvungna att bevaka, bestraffa och anklaga sina systrars beteende. Detta är en roll pojkarna själva inte har valt utan det är en roll de blivit tilldelade, vilket också gör att pojkarna bli offer för hedersförtrycket. Pojkarnas handlande blir alltså en direkt produkt av familjens behov av att kunna hålla huvudet högt och inte riskera skam av allmänheten då t ex deras dotter inte följer sin plikt (ibid).

Pope och Englar-Carlson (2001) riktar in sig i sin artikel på relationen mellan våld och maskulinitet och menar att män använder våld som ett medel för att bli sedda och även för att på så sätt inte riskera att hamna utanför en gemenskap. Men det kan också vara så att utåtagerande beteende bland män genom våld kan vara en effekt av trauman och negativa tidigare erfarenheter. Det kan t ex röra sig om att man har blivit kränkt, utsatt för sexuella övergrepp eller att man har orimliga förväntningar på sig från omgivningen (ibid).

Pope och Englar-Carlson menar också att det våldet killar utövar mestadels grundar sig på rädsla. En rädsla av att inte fylla ut den maskulinitet som krävs och förväntas av dem och en rädsla över att inte vara bäst. Men framför allt rädslan över att jämföras med en flicka. Då sonen/pojken i hederskontexten oftast är uppväxt med påtryckningar om att det är mannen som bör styra familjen och som har kontroll över de kvinnliga familjemedlemmarna, blir det lätt att pojken drar enkla generaliseringar om att man uppfattas som flicka ifall man inte lyckas uppfylla sin könsroll (ibid).

Pollack (1998) skriver vidare att våldet är som mest märkbart och oroande när pojkar i ung ålder, på ett ofrivilligt sätt, förs in i vuxenvärlden med höga förväntningar från sin omgivning om att handla som män, samt när denna process sker utan att pojken får någon kärlek eller något stöd från sin omgivning. De unga pojkarna blir således känslomässigt förvirrade och

agerar därmed utåt genom aggressiv kommunikation och genom att använda våld för att isolera sina känslor. Våldet kan också vara en effekt av att pojkarna utsatts för skam- och hederskänslor från deras omgivning. En far kan försöka väcka en typ av skamkänsla då han säger till sin son att inte agera som en flicka. skammen kan pojken också känna då någon i hans omgivning, i detta fall kvinnans agerande utåt, strider emot familjens normer (ibid). Pope och Englar-Carlson (2001) anser att detta i sin tur leder till påtryckningar på brodern från familj och släkt för att återställa hedern, detta genom någon form av bestraffning mot kvinnan, för broderns del oftast mot systemen (ibid.).

Levant (1992) utvecklar detta genom att ta upp pojkars behov av att synas, främst genom det fysiska, deras intellekt eller deras modiga beteende. Genom att pojkarna uppfyller någon eller några av dessa tre egenskaper så upplever dem positiv respons från sin omgivning, de känner sig sedda och omtyckta. Pojkars agerande i hederskontexten kan sättas i sammanhang med Levants diskussion då han menar att många pojkar upplever press från sin familj att agera starkt då någon kvinnlig familjemedlem svikit familjens heder (ibid.). Gungör och Dervish (2009) anser att familjens förväntningar står då helt på pojken och att han ska agera på ett så korrekt sätt som möjligt utifrån faderns värderingar och åsikter, allt för att slutligen upprätthålla familjens ansikte utåt. Gör pojken det uppfyller han de förväntningar som ställs på honom och känner gemenskap och kärlek. Väljer han att gå emot faderns vilja så är risken stor att pojken blir utfrys, menar författarna (ibid.).

3.3 Könroller inom hederskontexten

Det har diskuterats en hel del om inte man borde byta ut hederskultur/hedersproblematik till våld och förtryck i starkt patriarkala kulturer. Med en stark patriarkal familj menar man på en familj där kvinnor och män är starkt knutna till en hierarkisk uppbyggnad där mannen står över kvinnan. Istället för att använda sig av heder som begrepp namnger Stiftelsen allmänna barnhuset (2005) sin bok på detta sätt; *Att Möta Flickor och Pojkar i Starkt Patriarkala Familjer - Teori och Praktik*. Kanske är detta ett bättre sätt att se på problematiken?

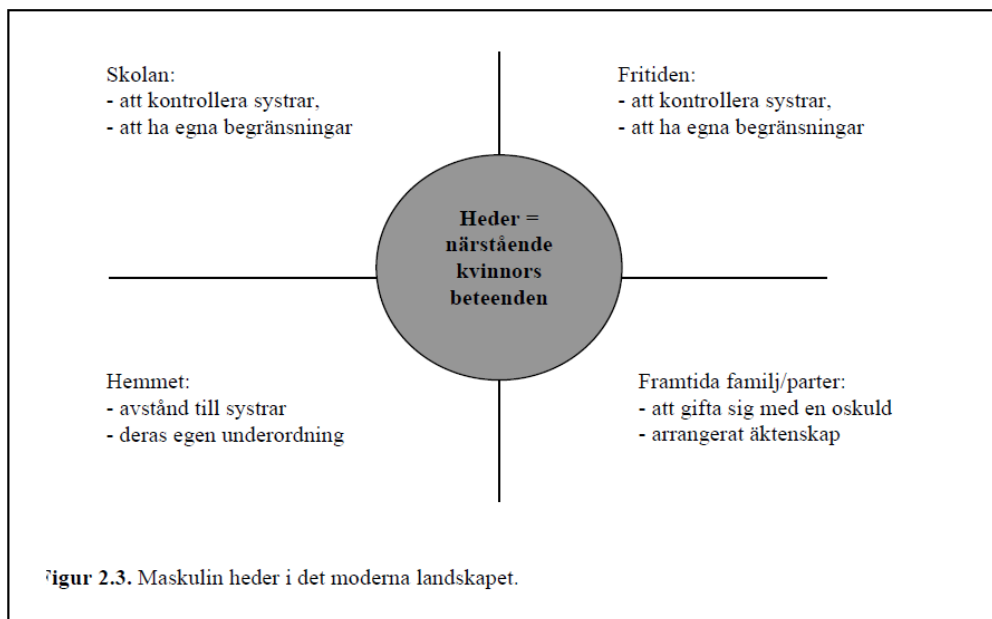
Johnsson-Latham (2005) tar upp Radhika Coomoraswamy, FN:s tidigare specialrapportörs syn på hedersrelaterat våld som vilken annan form av patriarkalt våld runt om i världen som helst. Den könsbundna våldshandling som skapats genom fysiskt, sexuellt eller psykiskt förtryck uttryckt genom hot, frihetsberövande samt tvång mot kvinnor beskrivs som våld mot kvinnor, därmed görs ingen åtskillnad mellan mäns våld mot kvinnor i ”vanliga sammanhang” och hederssammanhang.

Grenholm et. al (1983) beskriver det dåtida svenska samhället ur ett könsmaktsordningsperspektiv och utifrån en patriarkal familjestruktur där kvinnan är underordnad mannen (ibid). Idag kan vi i många av de samhällen där hederskomplexiteten är som störst se likheter med det dåtida svenska samhället ända in på början av 1900-talet. Nationalencyklopedin (2010-05-04) definierar ett patriarkat som ett familje- och samhällssystem där den politiska och ekonomiska makten innehas av äldre män (ibid). Främst menar Gungör och Dervish (2009) att detta existerar i jordbruks- och boskapsskötande kulturer där kvinnan sköter hushållet och där mannen är familjens inkomstkälla. Alltså har könsmaktsordningen legitimerats av den ekonomiska ordningen (ibid). Detta styrker Grenholm et. al (1983) i sin beskrivning av den svenska historien då han kommer in på hur Sverige under 1800-talets första hälft hade ett av Europas mest utpräglade manssamhällen där rättigheterna för kvinnorna var väldigt begränsade. Kvinnor myndigförklarades sällan, de hade ingen rätt att ingå i giftermål efter eget val, arbetade ytterst sällan utanför hemmet och saknade rösträtt (ibid). Grenholm et. al (1979) beskriver hur orättvisorna mellan könen följde med in i på 1900-talet då kvinnorna inte hade tillträde att söka till samtliga utbildningar samt att de inte fick rösträtt förrän 1921 (ibid). Dagens svenska samhälle har blivit ett av världens mest jämställda men Gungör och Dervish (2009) menar dock att man fortfarande kan se ett visst patriarkat på arbetsplatser, både när det gäller lön och chefspositioner men också i skolans värld.

Gungör och Dervish pekar på en intressant likhet med familjestrukturerna mellan den hederskomplexa familjen och den sicilianska maffian, som likt en "hedersfamilj", består av flera olika "familjer". Maffian använder italienskans Cosche, som är en växt likt kronärtskocka, för att symbolisera den täta relationen mellan maffiamedlemmarna. En annan likhet är också den hierarkiska strukturen där ett fåtal ledare har mycket inflytande över "familjen", inslag som man tydligt kan se i en "hedersfamilj" där den stereotypa mannen har det övergripande ansvaret över familjen. Många maffiaorganisationer grundar nämligen mycket av sina värderingar och sin uppbyggnad på ära och heder (ibid.).

Backlund et. al (2009) tar upp kvinnan och mannens skilda roller inom hedersproblematiken. Heder uppnås för mannen genom hans maskulinitet medan kvinnan uppnår heder genom hennes återhållsamma sexualitet. Kvinnans handlingar är direkt avgörande för familjens heder, därmed krävs det att kvinnan kontrolleras. För att mannen ska uppfattas som

respektfull krävs det att han har full kontroll på sin systers, dotters och hustrus beteenden. För att detta ska vara så säkerställt som möjligt krävs det att kvinnan har så lite interaktion med omvärlden som möjligt. Alltså är mannens acceptans/respekt av sin omgivning helt beroende av kvinnorna i hans liv. Om inte mannen agerar direkt med sanktioner mot sin syster, fru eller dotter ses han som skamlös. Alltså blir mannen dömd för sin maskulinitet av omgivningen. Det problematiska förhållandet sitter i att mannen inte kan säkra sin maskulinitet själv utan att han är direkt beroende av kvinnorna runt om honom. Utövandet av våld mot kvinnor blir ett sätt för mannen att bibehålla sin respektabilitet. Den unga mannen har även krav på sig att gifta sig med en oskuld samt att äktenskapen är arrangerade inom familjen, om det behövs även genom tvång från äldre män. Författarna tar upp figuren nedan för att illustrera pojkens dubbla roll då han tillhör en hederskultur samtidigt som han lever i dagens svenska samhälle. Familjen är en del av den unga mannens liv precis som för den svenska mannen, skillnaden här sitter i att även hans framtid är starkt sammanlänkad till familjen. Det kan förekomma tvångsäktenskap även för pojkar menar författarna. Alltså samtidigt som pojken måste kontrollera kvinnors beteenden, då deras beteenden direkt påverkar andras syn på honom, står han som offer för familjens förväntningar på äktenskap. Backlund et. al skriver att pojken både kan ses som potentiell gärningsman samtidigt som han kan betraktas som offer.

(Backlund et. Al, *Oskuld och heder* (2009:26) Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet)

Backlund et. al (2009) hade som syfte att kartlägga hur stor andel av flickor/pojkar som lever under hedersförtryck och vilken situation som dessa befinner sig i. Genom enkätsvar från ca 2300 elever i årskurs nio på 36 grundskolor i Stockholm stad drar författarna en del slutsatser

om pojkars sammantagna situation. Antalet skrivna enkäter motsvarar ungefär 30 % av elever från samma årskull i Stockholm. Ungefär 10 % av de tillfrågade flickorna i undersökningen svarade att de levde under hedersförtryck, motsvarande siffra för pojkar var 4 %. På frågan ifall pojkarna förväntas vänta med sex tills de gifter sig, att föräldrarna inte tillåter dem att ha ett villkorslöst förhållande med en jämnårig flicka, att de begränsas i vänskapligt umgänge med flickor och eller/att de inte fritt får välja partner; så svarar sex procent av de tillfrågade pojkarna att de begränsas på minst tre av dessa påståenden. Fyra procent av dessa upplever även att de har restriktioner i skolan och på fritiden, det är dessa som studien upplever lever under hedersförtryck fullt ut. Därutöver svarar åtta procent av de tillfrågade pojkarna att de blivit utsatta för kontroll, kränkande behandling, hot och/eller våld av närstående. Alltså menar författarna att man kan dra slutsatsen att även pojkar står under kontroll från sina familjer. Dock är andelen pojkar som lever under detta förtryck lägre än tjejantalet även om motiven för kontroll ofta liknade flickornas. Pojkarna upplever att gå emot familjekulturen, religionen, traditionerna och ryktet är grunden till den kontroll som dem upplever. En större andel menar att deras sexuella läggning inte accepteras av familjen och står till grund för de sanktioner de upplevt. De 4 % av pojkarna som lever under hedersförtryck och både upplever restriktioner om oskuld, umgänge och partnerval samt restriktioner i skolan/fritiden anger att det främst är flera personer som de kontrolleras av som t ex andra släktingar. Studien drar slutsatsen att familjer med utländsk bakgrund, lägre socioekonomiska förutsättningar med boende i segregerade förortsområden blir mer kontrollerade och oftare lever i familjer med hedersnormer (ibid.).

Pope och Englar-Carlson (2001) skriver vidare om hur män kämpar för att upprätthålla deras förväntade roller i ett system. För varje konflikt en pojke går igenom skapas mer och mer press på honom och slutligen kan det uppstå en situation där pojken inte längre kan uppfylla de förväntningar som ställs på honom. I en familj där hedern har stor betydelse finns det vissa förväntningar på pojkarna i familjen. De är de som ska upprätthålla hedern genom att agera mot sina systrar ifall de gått emot normen. Detta kan leda till att pojkarna blir förvirrade och hamnar i ett dilemma där de antingen lyssnar på sin familj eller undviker att skada sina systrar. Vilket i sin tur kan skapa osäkerhet hos pojkarna över på vilket sätt de ska definiera sig själva som män, hur de ska agera mot kvinnor och hur de ska förhålla sig till sina föräldrar (ibid.).

3.4 Är hedersvåld en integrationsfråga/klassfråga?

Baladiz (2009) betonar att hedersnormer kan se väldigt olika ut inom ett land det vill säga att det kan råda stora skillnader mellan bybor och storstadsbor angående sättet de ser på kvinnans frigörelse. Baladiz skriver vidare att de pojkar hon intervjuat anser att föräldrarna släpper på tyglarna så fort andra från deras kultur inte är i närheten. Alltså försvåras pojkarnas samt flickornas situation då de bor i segregerade bostadsområden. Där känner pojkarna sig ständigt under kontroll då de flesta i området känner varandra (ibid.). Knutagård och Nidsjö (2004) anser också att en stor faktor för förtrycket inom hedersvåldet är just den sociala förankringen. Desto större samspel med samhället i stort, samhällets lagar och regler, desto större integrering. Desto större segregation desto större familjeberoende och därmed också större isolation och utsatthet för ungdomar i hederskulturer, menar författarna (ibid.).

Länsstyrelsen (2002) skriver i sin rapport att hedersmord förekommer i länder som Egypten, Iran, Jordanien, Libanon, Marocko, Pakistan, Syrien, Turkiet, Medelhavsländerna, Gulfstaterna, Bangladesh, Brasilien, Ecuador, Indien, Israel, Jordanien och Uganda. Även Frankrike, Tyskland och Storbritannien samt Sverige har upplevt hedersmord inom sina invandrargrupper. Dessa mord menar författarna utförs av män, bröder och andra manliga släktingar. Det krävs ett särskilt stöd till de kvinnor och flickor som lever under hedersförtryck från myndigheternas sida skriver författarna. Rapporten beskriver att det finns ett behov av en framgångsrik integrations- och jämställdhetspolitik för att lyckas utrota hedersvåldet ur samhället. Andra förebyggande insatser beskrivs i rapporten som t ex genom distribution av information till familjer som invandrat till Sverige om skyldigheter och rättigheter, Sveriges lag samt mänskliga rättigheter och jämställdhetspolitik. Det bör därmed inte tas hänsyn till skilda kulturer i arbetet med hedersvåld skriver författarna. Även segregation betonas som en viktig komponent i arbetet mot hedersvåld. Då invandrare exkluderas från Sverige bevaras deras traditioner och seder och kan ibland även förstärkas då det råder större rädsla för att förlora ursprungskulturen. Även maktsystemet i familjen står på spel då barnen integreras lättare in i samhället än t ex fadern då han ofta står utanför arbetsmarknaden och därmed inte tar till sig det svenska språket på samma sätt. Genom integrerade bostadsområden, arbetsplatser, kunskap och information om det svenska samhället samt t ex svenska kontaktfamiljer menar författarna att hedersfrågan hade kunnat arbetas mer förebyggande på (ibid.).

Hedersproblematiken ses inte bara i Sverige som ett socialt problem, utan många andra länder i västvärlden upplever samma fenomen. Gill (2006) skriver i sin artikel om det patriarkala våldet i hederns namn om hur brittisk media ser på det hedersrelaterade våldet i England. Gill menar att media ofta beskriver de mördade flickorna som martyrer som har blivit mördade till följd av en tragisk kulturkrock. Frustrationen från allmänheten om hedersmord som via media debatteras riktar stark kritik mot de familjer som lämnat sina hemländer från förtryck och kommit till västvärlden för att utsätta sina döttrar för det förtryck de blivit utsatta för. BBC som är en av Englands största tv-kanal hade på sin hemsida en debatt för allmänheten om hedersmord, där en person skrev; ”*Why leave your country and come to the West if you are not prepared to compromise and learn the values here?*”(Gill, 2006:5) Detta citat beskriver det dilemma samhället har hamnat i, speciellt bröderna som upplever en oerhörd förvirring, där de i en kultur oftast ses som förövare medan de i en annan kultur uppfattas som hjältar. Genom medias fokus på detta som ett integrationsproblem kan situationen försvåras ytterligare då det kan leda till främlingsfientliga åsikter (ibid.).

Länsstyrelsen (2008) i Uppsala län skriver i sin handlingsplan att hedersvåld och förtryck inte bör ses som ett fenomen som är fördömt till en viss kultur eller religion. Detta kan ge upphov till ett vi/dem skapande menar dem. I enlighet med feministiska forskare skulle ett sådant synsätt spegla svenska män som mycket jämställda i botten. Därmed kommer svenska män som slår sina fruar ses som psykiskt sjuka medan invandrarmän som slår sina fruar genast sammanlänkas med kulturella värderingar. Detta skapar ett stigma som dessa menar är orättvist då all form av våld mot kvinnor bottnar i ett patriarkalt förtryck (ibid.). Även Reimers (2005) beskriver komplexiteten då det kommer till hedersvåld då media och politiken efter Fadimes död skapat en schabloniserad bild av hedersvåld och hederskultur som något som tillhör invandraren. Skulle det finnas en annan typ av förståelse för hedersvåld eller är det samma sak som all annan typ av våld mot kvinnor. Detta menar Reimers skapar en stor osäkerhet för socialsekreterarna över huruvida något bör betraktas som hedersvåld eller inte och vilka förhållningssätt som krävs för detta arbete (ibid.).

De Los Reyes (2003) skriver om en uppgivenhet hos flickor som söker skydd då de upplever att socialsekreterarna tar alldeles för mycket hänsyn till olikartade kulturella värderingar. På så sätt ses flickorna som utsatta för hedersvåld som annorlunda typer av offer än t ex andra flickor som utsätts för våld. Bör socialtjänsten grunda sina förutbestämda mallar för

hanterandet av flickor inom hedersproblematik grundade i etniska föreställningar frågar sig författaren? Eller bör all form av våld betraktas på samma sätt (ibid.)?

3.5 Sammanfattning

Det har uppkommit en mängd intressanta forskningsresultat i detta avsnitt. Slutsatser har kunnat dras mellan pojkar som faller som offer för brott rent generellt med pojkars utsatthet i hederskontexten. Det har utifrån de forskare vi tagit upp upplevts svårare för unga män än vad det är för flickor att se på sin utsatthet, då män har en viss könsroll att leva upp till som starka och tuffa. I hederskontexten är det dock en nivå svårare att betrakta de unga männen som offer då de också har tagit sig an en förövarroll som kontrollerare och förtryckare. Även om det i vår forskning påvisats att unga män utsatts för tvångsgifte samt utanförskap och våld på grund av sin sexuella läggning så upplevs det inte finnas mycket kunskap om detta bland allmänheten. Könsroller och patriarkala familjestrukturer har också stått som en stor förklaring till hedersproblematiken då hedersnormer bottnar i en stark syn på maskulinitet och femininitet och rollerna dem emellan. Därmed har det diskuterats om det är särskilt legitimt att egentligen se på hedersförtryck som en fråga för en viss kultur eller religion då samma typ av patriarkala värderingar också återfunnits i Sverige. Hedersproblematik har alltså både kunnat ses som ett problem för invandraren som kommit till Sverige med värderingar som ”inte passar in” men också som ett samhällsproblem i stort som inte specifikt kan ställas på invandrarens axlar så att säga.

4. Teori

Vi har valt att använda oss av två teorier i denna uppsats. Då vi diskuterat unga mäns problematiska situation i hederskontexten utifrån att de betraktas som både offer och förövare, passar Christies teori om det idealiska offret oss väldigt bra. Här tar vi upp olika egenskaper som krävs för att en individ ska bli betraktad som offer från allmänheten då detta är av stor vikt för hur samhället slutligen väljer att handskas med målgruppen.

Vi har också tagit upp Meuwisse och Swärds teorier kring begreppen voluntarism, determinism, struktur och aktör då unga män i hederskontexten både kan ses som aktörer och individer med stor valmöjlighet men också som unga män som faller som offer för en viss patriarkal hedersnorm där det finns förväntningar på mannen att handla på ett visst sätt. Hur ska man då se på dessa unga män? Aktörer eller som offer för en determinism och social struktur? Vad blir konsekvenserna av detta? Detta går vi mer djupt in på i vår analys.

4.1 Det idealiska offret

Nils Christie (1986) tar upp begreppen det idealiska offret, verkligt offer och även det icke-idealiska offret. Christie beskriver först och främst begreppet offer som någonting som inte är i rummet utan som istället skapas av människors definition av situationer de deltagit i. Ett offer är således väldigt olika för olika människor. Christie definierar det idealiska offret som ”en person eller kategori av individer som- när de drabbas av brott- lättast får fullständig och legitim status som offer” (s. 47). Precis som hjältar och förrädare menar Christie att offer har en legitim status i samhället. Sex egenskaper tillhörande det idealiska offret tas upp; offret är ofta svagt, offret är upptaget med ett respektabelt projekt, offret är på en plats där han/hon inte kan klandras för att vara på, gärningsmannen är stor och ond, gärningsmannen har inte någon nära relation till offret och slutligen är offret tillräckligt mäktigt för att kunna göra sitt fall uppmärksammat och kräva status som idealiskt offer. Varför är det på detta viset? Christie tar upp att det är ur allmänhetens intresse att t ex den svaga kvinnan bör skyddas. Det handlar om vem som har makten att kunna definiera en viss situation och få denna bekräftad från allmänheten (ibid).

Vi börjar nu fråga oss om bröderna i hederskulturerna också skulle kunna ses som offer utifrån denna teori? Brodern ses som stark då han har mycket makt i förhållande till sin syster, han kan klandras för att han inte skyddar sig själv och står upp mot sina föräldrar, han kan vara starkare än sin far och han står ”gärningsmännen” nära och slutligen tillhör han en

minoritet i samhället och har därmed oftast inte tillräckligt mycket makt för att kunna göra sin röst hörd och kräva status som idealiskt offer. Alltså är brodern i hederskontexten utifrån Christies definition inget idealiskt offer.

Christie (1986) tar upp det ovetande offret som är utsatt utan att vara medveten om det. Dessa menar Christie är offer för strukturellt våld. Det kan vara en fråga om klass menar Christie (ibid). Eftersom att bröderna är icke-idealiska offer så har de svårt att se sig själv och att få andra att se dem som idealiska offer. De har en viss styrka som gör dem starkare än det idealiska offret men mindre styrka än vad som krävs för att få sin definition av det idealiska offret legitim. Allmänheten har även motsatta intressen eftersom att de tillhör en kultur där ansvaret tillskrivs den som kontrollerar/slår. Det är förmodligen inte ur allmänhetens intresse att viktimisera ”gärningsmännen”. Christie (1986) menar att det idealiska offret också kräver en idealisk gärningsman. Den idealiska gärningsmannen är svart om offret är vit, farlig och man. Han betraktas inte som en människa ens. Christie problematiserar detta synsätt då han menar på att många gärningsmän är precis som vilken annan person som helst. Christie menar på att det är alldeles för svårt för allmänheten att se fienderna som sig själva. Christie anser slutligen att det är av vikt att vi definierar vissa grupper som offer. På så sätt menar Christie att situationen för offret förbättras (ibid.).

4.2 Voluntarism eller determinism/Struktur eller aktör

Meuwisse och Swärd (2002) diskuterar skilda sätt att se på sociala problem. Kan människan påverka en situation och hållas ansvarig för sitt handlande eller är han endast ett offer för orättvisa strukturer som utanförskap och fattigdom. Anser man att individen har ett brett handlingsutrymme och frihet till att göra val ställer man sig bakom ett voluntarismiskt synsätt på sociala problem. Utifrån det motsatta synsättet, ett deterministiskt synsätt, är alltså individen ett offer för en tvingad struktur, antingen inifrån, genom genetik eller också genom yttre sociala krafter. Men frågan blir problematisk, menar författarna, när inte alla sociala grupper har samma typ av valmöjlighet (ibid). Kanske har de unga pojkarna som växt upp i starkt patriarkala familjestrukturer inte lika stor valmöjlighet, utan kan endast fatta val inom de ramar som deras familjestruktur tillåter frågar vi oss.

Meuwisse och Swärd (2002) tar också upp begreppen struktur och aktör som en vidare diskussion av begreppen voluntarism och determinism. Struktur blir ett sätt att förklara samhällsliga tillstånd och dess ingrodda mönster och regler. Detta kan vara allt ifrån

bostadsområden, skillnader i inkomst, arbetsmarknad, könsroller och normer utifrån kultur. Att se på ett socialt problem utifrån strukturella aspekter menar dock författarna inte är fullt så enkelt. Är förhållanden som könsroller och kulturella normer isolerade fenomen, om de också skapas och upprätthålls av individens handlingar och val? Detta leder in författarna på aktörsperspektivet på sociala problem. En aktör, en individ, har enligt aktörsperspektivet förmågan att ta beslut och vara medveten om dess besluts konsekvenser. En aktör kan också stå emot en handling och gör endast det aktören i situationen faktiskt vill göra. Detta sätt att se på sociala problem blir också problematiskt menar författarna då denna valfrihet som aktören innehar samtidigt kan begränsas av den struktur som aktören handlar i (ibid). Bör alla unga män som misshandlar sina kvinnliga familjemedlemmar bli betraktade som kriminella då de är aktörer som gör ett val att misshandla och därmed bör ställas till ansvar för sitt handlande. Eller bör det tas i beaktning i vilken kontext/struktur våldet förekommit t ex om gärningsmannen har förväntningar hemifrån då han lever i en familj med starkt patriarkala normer och där det förväntas av honom att kontrollera sina kvinnliga familjemedlemmar, även i form av våld om så krävs. Meuwisse och Swärd (2002) menar slutligen att sättet man ser på aktören, i vårt fall unga män i hederskontexten, påverkar det bemötande han får samt vilka insatser som samhället skapar åt honom (ibid.).

5. Analys

Vi har lagt upp vår analys på det sättet att vi har fyra viktiga delområden. Först och främst kommer vi att gå igenom synen på heder som begrepp samt heder i kombination med religion och kultur då det är viktiga ämnen som uppkommit under intervjuerna. Därefter har vi pojkars utsatthet som ett ytterst viktigt tema där vi beskriver de skilda utsatthetsbeskrivningar som pojkar faller under; genom kontroll- och förtryck mot sina kvinnliga familjemedlemmar, genom utåtagerande beteende, genom tvångsäktenskap samt genom homosexualitet. Vårt näst sista analysområde är könsroller då detta uppkommit som en viktig förklaringsmodell för pojkars utsatthet, att de helt enkelt har en mansroll att leva upp till samt tillhör en patriarkal familjestruktur. Detta är ett tema som återfinns i samtliga delområden då det är en viktig förklaringsmodell för många av våra frågor, dock anser vi att det är av vikt att könsroller också får ett eget avsnitt i vår uppsats. Slutligen tar vi upp synen på offret, förövaren samt det problematiska förhållandet rollerna emellan som återfinns väldigt tydligt i våra samtal. Att unga män i hederskontexten både kan ses som offer men också förövare i ett och samma sammanhang menar vi är oerhört intressant.

Vi har intervjuat åtta yrkesverksamma inom skilda verksamhetsområden i Sverige som på olika sätt är i kontakt med unga män/pojkar i hederskontexten. Alla namn som förekommer i denna analys är fiktiva däremot vill vi presentera från vilket verksamhetsområde dessa kommer ifrån.

- Rami är en gruppleddare på Sharaf hjältar där han arbetar förebyggande med unga killar och tjejer i gruppverksamhet med ämnen som mänskliga rättigheter, könsmaktsordning samt med attitydförändringar.
- Anna arbetar som kurator på Rädda Barnen där hon i skilda sammanhang varit i kontakt med flickor samt pojkar med hedersproblematik.
- Maria är verksam inom en kvinnojour som även har ett skyddat boende för pojkar som är utsatta för hedersvåld- och förtryck.
- Sara och Elin är socialsekreterare inom en Individ- och familjeomsorg och är specialiserade på just flickors och pojkars problematik i patriarkala familjestrukturer.
- Tilda arbetar som behandlare på ett HVB-hem med specialistkompetens på hedersvåld där även pojkar med hedersproblematik placerats i skyddat boende.
- Gunilla är ofta i kontakt med både pojkar och flickor med hedersproblematik då hon arbetar som kurator på en gymnasieskola.

- Martin är polis och arbetar på enheten familjevåld och kommer därmed i kontakt med all typ av familjeproblematiske situationer.
- Slutligen har vi intervjuat Siw som är domare på Tingsrätten och som därmed även kommer i kontakt med skilda brottsmål, även hedersrelaterade.

5.1 Heder

I detta avsnitt presenterar vi heder som både något positivt men också som problematiskt. Särskilt när heder sätts i kontext med religion och kultur blir begreppet komplicerat. Att även heder kan vara en förklaring till gängproblematik tas upp kort upp i detta sammanhang då det är ett nytt sätt att se på hedersproblematik på, och inget som vi tidigare haft någon kunskap om.

5.1.1 Heder som något positivt

Majoriteten av våra intervjupersoner tar upp heder som någonting som i första hand ses som positivt. Heder beskrivs av samtliga som något; man vill stå upp för, som känns viktigt t ex principer och moral, stolthet, i sammanhang med att vara hedersam, som finns hos alla, i alla kulturer, som är individuellt, som är viktigt och som har betydelse för ens framtid, som är etiskt och moraliskt, som ger ära och som gör att man kan gå med huvudet högt. Rami på Sharaf hjältar kallar sina ungdomar i deras gruppverksamhet för hedershjältar- och hjältinnor, just för att motverka den negativa stämpel som heder fått i dagens svenska samhälle.

Nationalencyklopedin (2010-05-13) sammanlänkar heder med anseende som grundar sig på erkännandet av människans positiva egenskaper till följd av en prestation. Detta stämmer bra överrens med hur våra intervjupersoner ser på begreppet där alla är överens om att hedersbegreppet är positivt i sig. Heder finns även med i begreppet hedersam som enligt Nationalencyklopedin (2010-05-13) står för ett bibehållande av en individs anseende.

5.1.2 Hedersbegreppet som problematiskt

Däremot menar många av våra intervjupersoner att begreppet i sig är ytterst problematiskt. Heder beskrivs som ett begrepp som målgruppen sällan använder sig av. Ofta menar intervjupersonerna att förtrycket i hederns namn blivit en så allmänt accepterad del av målgruppens vardag att ingen riktigt beskriver sig som vara utsatt för hedersvåld eller hedersförtryck. Pojkar i hederskontext beskrivs av våra intervjupersoner som omedvetna offer, vilket kan jämföras med Christies (1986) teori om det ovetande offret som är utsatt utan att vara medveten om det. Pojkar i hederskontext beskrivs Därigenom kan vi förklara varför pojkar som utsatta i hederskontexten fått relativ lite uppmärksamhet.

Anna på Rädda Barnen beskriver istället ungdomar som har mer individuella problem t ex; ”Anna hjälp mig, jag ska giftas bort i sommar” och inte att ”Anna hjälp mig jag lever i en hederskultur”. Att heder är olika för olika familjer beskrivs också av våra intervjupersoner och därmed också inget isolerat fenomen. Därmed upplevs det svårt att begränsa hedersproblematik till en viss kultur, land eller etniska grupper. Rykte och anseende beskrivs som två begrepp som enkelt kunnat bytas ut mot heder. Socialsekreterarna Sara och Elin beskriver en rädsla hos professionella för hedersbegreppen;

”Man vill inte träffa någon med den problematiken”. ”Orden skapar ju ångest bland professionella. Då blir det ingen möjlighet till utveckling och stöd till familjerna”. ”Vem vill ha ett ärende där man vet att dem är villiga att börja mörda. Det är inte lätt att gå hem till en familj om du har dem här begreppen (hedersvåld, hederskultur och hedersmord) med dig. Det vill man inte.”

Vad har detta för konsekvenser i ett framtida perspektiv frågar vi oss. Även om detta går utanför vårt ämne är det av vikt att ta upp att socialsekreterare, som är en del av samhällets yttersta skyddsnät, är rädda för att beskriva samt se sina ärenden utifrån begrepp som heder.

5.1.3 Är heder en religionsfråga?

I många fall tas religion upp som en diskussionsfråga. Det bekymrar många av våra intervjupersoner att hedersproblematiken ses som ett invandrarfenomen eller också ett muslimskt fenomen. Genom att sammanlänka muslimer och hederskultur drar allmänheten en mängd olika personer och folkgrupper under ett och samma synsätt. Istället är detta något som skiljer sig från familj till familj anser majoriteten av våra intervjupersoner.

Dock anser Maria från kvinnojouren att religion kan användas i hederskontexten som ett sätt att legitimera förtryck, från föräldrarnas sida;

”Jag ser ett samband med religion, kan man säga så? Någonstans om man ska säga något, så för skjutton bena ner kyrkan. Det finns även i frikyrkorna här i Sverige. Det är dem som tolkar religionen som gör fel, inte religionen i sig.”

Synen på heder som en religionsfråga har vi även funnit exempel på vid sökningar av begreppet ”hedersmord” på Nationalencyklopedin (2010-05-13). Vi fick då upp Islam och fundamentalism som relaterade ämnen. Utifrån Länsstyrelsens handbok (2008) i Uppsala län är en specifik religion inget självklart fenomen att sätta i kontext med patriarkala och könsnedsättande strukturer. Även om författarna menar på att religion i historien använts som ett sätt att kontrollera kvinnan på, är religion helt beroende på vem som tolkar den. Därmed kan alltså hedersförtryck inte antas vara ett ”muslimskt” fenomen. Dock har religion en stark inverkan på många personer och författarna tar upp det positiva med detta, då religiösa ledare

kan ta parti för kvinnans rätt och agera starkt emot mäns förtryck av kvinnor, vilket enligt Länsstyrelsen kommit mer och mer. Att det skulle röra sig om en specifik religion när det kommer till hedersproblematiska förhållanden menar författarna alltså är fullkomligt felaktigt. Våld och förtryck mot kvinnor menar de istället har förekommit under historiens gång i samtliga världsreligioner.

5.1.4 Heder - fråga om en specifik kultur?

Det har uppstått många diskussioner kring kopplingen mellan hedersproblematik och kultur. En del av våra intervjupersoner ser på detta sammanhang då de beskriver att heder rör sig om kulturer mestadels från Mellanöstern och Balkan. Maria på kvinnojouren ser på hedersproblematik som en kultur som har gått snett; ”Det har att göra med kulturen, även om vi jobbar med våld så känner vi att ska vi kunna ändra våldet så måste vi kunna ändra hela kulturen, eller alltså förstå varandra”. Det har även tagits upp att heder är av mindre betydelse i den västerländska kontexten då den i Sverige är väldigt personlig medan den i andra kulturer skapar skam utifrån allmänhetens syn. Att frågan är viktig, belyser Kuratorn Gunilla utifrån att majoriteten av eleverna på hennes skola har invandrarbakgrund, därmed drar vi slutsatsen att hon menar att hedersproblematik är en fråga för invandraren.

Güngör och Dervish (2009) menar även på att hederskontexten är starkt bunden till vissa kulturer där kollektivismen är starkt förankrat i vardagen och där utrymmet för individen är väldigt begränsat, oavsett kön. Därmed är det inte så konstigt att våra intervjupersoner ser på denna samhörighet. Knutagård och Nidsjö (2004) är också inne på att den sociala förankringen som av stor betydelse för förtrycket inom hedersvåldet. Ju mer utbyte av erfarenheter mellan olika grupper i samhället ju mer ökar förståelsen för andra kulturer. De ser också ett samband mellan familjer som står utanför samhället och ett ökat beroende av kollektivet. Gill (2006) beskriver problematiken som en kulturkrock, där Storbritannien tas upp som exempel där flickor som mördades i hederns namn beskrevs som martyrer som mördats till följd av en kulturkrock. Debatten kring kulturens koppling till hedersproblematik har varit lång, där vissa har ställt sig frågan varför invandrare flyttar till västvärlden ifall de inte är villiga att anpassa sig till den kultur de invandrat till. Detta tycker vi beskriver ett stort samhällsdilemma som vi enkelt kan hamna i då vi ser hedersproblematik som ett kulturfenomen.

Däremot håller en minst lika stor del av våra intervjupersoner inte med om att heder skulle vara en fråga om en specifik kultur. Genom att hederskontexten ses som något främmande skapas endast begränsningar menar våra intervjupersoner. Detta då det finns en fara med att allmänheten stigmatiserar specifika grupper i samhället. Att se på heder som ”svartskallarnas problem”, utifrån Rami från Sharaf hjältars beskrivning, skapas endast ett utanförskap. Istället anser våra intervjupersoner att det kan råda stora skillnader från familj till familj då hedersproblematiken ofta är grundad i en patriarkal familjestruktur. Detta tas upp som något som också återfunnits i Sverige. Grenholm et. Al (1979) beskriver det dåtida svenska samhället utifrån en patriarkal familjestruktur där kvinnan underordnade mannen, likheter som vi idag kan se med många av de samhällen där hederskomplexiteten är som störst.

Rami från Sharaf hjältar menar att även svenska mäns våld mot kvinnor också kan vara en fråga om heder. Reimers (2005) beskriver komplexiteten då det kommer till hedersvåld eftersom att media och politiker, efter Fadimes död, skapat en schabloniserad bild av hederskulturen som något som tillhör invandrarna. Länsstyrelsen (2008) i Uppsala län beskriver också samma problematik då hedersvåld och förtryck inte bör ses som ett fenomen som är fördömt till en viss kultur eller religion. Konsekvenserna av detta hade blivit ett större utanförskap mellan invandrare och svenskar (ibid.). Under ett möte med en socialsekreterare fick Maria som arbetar på en kvinnojour ta del av denna problematik;

”Då svarar socialsekreteraren ”Ja men dem har ju sådan kultur”. Alltså menar hon enligt mig att det helt enkelt är klart för så gör dem i deras kulturer och där får man lov att slå varandra så mycket som helst och det är ingenting som vi bör rota i. ”Vi ska inte rota i andras kulturer”. Man blir så tokig.”

Det blir således problematiskt att se på hedersproblematik som ett kulturellt fenomen då detta kan legitimera förtrycket utifrån ett sådant perspektiv.

Länsstyrelsen (2008) i Uppsala län tar även upp hur det skapats en syn på svenska män som mycket jämställda i botten och som endast skulle slå sina fruar på grund av en psykisk störning medan en invandrarman som gjorde samma sak sammanlänkas med kulturella värderingar där kvinnan förtrycks. Detta skapar ett stigma som dessa menar är orättvist då all form av våld mot kvinnor bottnar i ett patriarkalt förtryck (ibid.). De Los Reyes (2003) skriver också om svårigheterna som kan uppstå då socialsekreterare har en förutfattad syn på hedersvåld som en del av en kultur, och där igenom visar större hänsyn till denna form av våld. Bör inte alla kvinnor som utsätts för våld ses som samma typ av offer frågar författaren sig (ibid.).

5.1.5 Gångproblematik

Ett mönster vi kan se bland våra svar är hur heder beskrivits som en del av det svenska samhället utifrån gångproblematik då det även där handlar om anseendet utåt. Kriminella gäng som t ex Bandidos beskrivs, där hedern ses som någonting som går före allt annat t ex mänskliga rättigheter och samhällsvärderingar. Detta återfinns också i hedersförtryck menar våra intervjupersoner, dock står skillnaden i att kvinnans sexualitet och kyskhet inte står som utlysande faktor i gängsammanhang. Maria som arbetar på en kvinnojour ser också på hedersproblematiken som ett fenomen som har mycket gemensamt med maffiarörelsen; ”Där är det ju också en stor som berättar hur de ska göra som en typ av diktatur, systemet är lika dant”. Mer än hälften av våra intervjupersoner ser denna samhörighet. Denna likhet nämner även Gungör och Dervish (2009) som drar paralleller mellan hedersfamiljen och den sicilianska maffiafamiljen där de menar att den hierarkiska familjestrukturen baseras på ett fåtal ledare med mycket inflytande. Detta syns även tydligt i hedersfamiljer där den stereotypa mannen har kontroll över resterande familjemedlemmar. Gemensamt för dessa två är också att de grundar mycket av sina värderingar och uppbyggnad på ära och heder.

5.1.6 Sammanfattning

Gemensamt för nästan alla våra intervjupersoner är att man i grund och botten ser hedersbegreppet som något positivt, något man ska vara stolt över att ha. Samtidigt som det kan vara problematiskt då många av våra intervjupersoner beskriver, utifrån sina erfarenheter, att klienter de kommit i kontakt med inte känner sig utsatta utifrån hedersbegreppen; hedersmord, hedersförtryck och hederskultur då förtrycket blivit en del av deras vardag. Hedersproblematiken menar några av våra intervjupersoner inte ska sammankopplas med någon viss religion utan det beror på vilken kulturell bakgrund man har. Men även detta väljer en del att gå emot då de menar att hedersproblematiken måste ses utifrån sitt specifika sammanhang. Avslutningsvis drar många av våra intervjupersoner paralleller mellan gångproblematiken och hedersproblematik där begreppet heder anses vara viktigt för båda.

5.2 Pojkars utsatthet

I detta avsnitt kommer vi att lyfta fram fyra olika sätt att beskriver pojkars utsatthet i hederskontexten. För det första, utifrån att pojkar tvingas leva upp till en roll som kontrollerare- och förtryckare av sina kvinnliga familjemedlemmar. För det andra utifrån att de agerar utåt i kriminalitet och missbruk då de befinner sig i en komplex situation. För det tredje beskrivs pojkar som utsatta för tvångsäktenskap. Slutligen beskriver våra

intervjupersoner den, enligt dem, mest allvarliga formen av utsatthet bland pojkar och unga män i hedersproblematiken, pojkar som har en annan sexuell läggning än den heterosexuella.

5.2.1 Kontroll och förtryck mot kvinnliga familjemedlemmar

Ett sätt att se på pojkars utsatthet i hederskontexten är genom att belysa deras fastställda roll som övervakare och förtryckare av sina kvinnliga familjemedlemmar. Flera av våra intervjupersoner beskriver att de har erfarenhet av denna problematik som de menar att unga män kan stå inför.

De flesta av våra intervjupersoner berättar att unga män och pojkar begränsas, tvingas in i rollen som bevakare och utdelare av straff mot sina kvinnliga familjemedlemmar. Detta menar majoriteten av våra intervjupersoner är en roll som inte ses som valbar för unga killar, utan som en mansroll som de måste leva upp till inom familjen. Denna mansroll beskrivs gå ut på att mannen ansvarar för familjens heder genom att kontrollera sina kvinnliga familjemedlemmar. Våra intervjupersoner beskrev att de sällan kom i kontakt med pojkar eller unga män som själva beskrev denna utsatthet utan istället har detta kommit fram till våra professionella genom samtal med flickor som ofta berättade att deras bröder var tvungna att kontrollera dem. Tilda som arbetar på ett HVB-hem beskriver detta genom att citera en flicka hon varit i kontakt med; ”Han måste hämta mig från skolan för gör han inte det får han inga pengar”. Detta förtryck menar Baladiz (2009) och Gungör och Dervish (2009) inte är så svart och vitt då många pojkar inte vill leva upp till den bild som är skapad inom hederskontexten då de blir tvungna att bevaka, bestraffa och anklaga sina systrars beteende. En roll som de själva alltså inte har valt utan blivit tilldelade, vilket i sig gör pojkarna i hedersproblematiken till offer samtidigt som de är förövare (ibid.). Vilket överensstämmer med våra intervjupersoner syn på pojkars utsatthet.

Unga män beskrivs finna sig i en oerhört komplex roll då de framför familjen måste uppvisa tuffhet och manlighet medan de kanske mörkar för sina systrar i hemlighet för att på så sätt ge dem mer frihet. Bröder har beskrivits som i vissa fall stöttande mot sina systrar då de t ex har varit de som lyckats hjälpa sin syster att få kontakt med kuratorer på skolor och andra hjälpverksamheter. Maria som arbetar på en kvinnojour ser också på pojkars utsatthet i form av att de tvingas utföra hedersvåld, detta är ingenting som pojkarna gör med nöje menar hon utan utifrån ett helt annat perspektiv; ”Vid samtal med flickor förekommer också prat om deras bröder och att de ofta ber om ursäkt för sitt beteende när föräldrarna inte närvarar.”

Pojkar menar Maria, även kan vara utsatta på det sättet att de känner rädsla för att berätta om våldet/förtrycket de tvingas utföra då de inte känner förtroende för rättsväsendet, och hur de ska bli dömda. Utifrån vår intervju med Domaren Siw fick vi ta del av hur rättsväsendets perspektiv på frågan. Siw beskriver det som att, genom att fadern kan ha initierat och förmått pojken att delta i våld och förtryck mot kvinnliga familjemedlemmar fastän han inte vill, kan det beaktas som en förmildrande omständighet. Det juridiska perspektivet kan utifrån det sägas ha ett deterministiskt synsätt, i enlighet med Meuwisse och Swärds (2002) teorier, på pojkars våld och förtryck mot sina kvinnliga familjemedlemmar då det kan tas hänsyn till skälen till våldet samt förtrycket.

Enligt intervjupersonerna kan det alltså uppstå en mycket problematisk situation då en pojke/ung man tar avstånd från att kontrollera sin syster. Då tar han också parti för hennes handlande och detta menar våra intervjupersoner alltså blir dubbel brytning, då pojken också går emot sin mansroll. En del av våra intervjupersoner menar att det kanske finns ett större tryck från äldre släktingar på pojkar just för att det är dem, utifrån den patriarkala familjestrukturen, som ska föra kulturen vidare, samt att deras könsroller därmed är väldigt tydligt avgränsade i syskongruppen. Tilda som arbetar på ett HVB-hem beskriver detta förhållande nedan;

”Småpojkar i 4års åldern kontrollerar sina systrar, och skvallrar hem och får favörer för att dem kommer med skvaller och lär sig att dem får positiv beröm och uppmärksamhet, då fattar dem att ”det här var bra och då gör jag mer av det.” Tjejerna lär sig att killarna kontrollerar. Den brodern som kontrollerar sin syster behöver nödvändigtvis inte älska sin syster, han kan mycket väl göra det. Han tror att det är det som krävs av honom.”

Samtliga av våra intervjupersoner ser alltså på unga mäns förtryck av kvinnliga familjemedlemmar som en typ av utsatthet. Detta då de tvingas leva upp till en mansroll som de kanske egentligen inte vill vara en del av. Genom att man ser på brödernas förtryck som en utsatthet fråntar man dem också ansvaret utifrån Meuwisse och Swärds (2002) deterministiska teori. Utifrån detta synsätt ses individen som ett offer för en tvingad struktur, antingen inifrån, genom genetik eller också genom yttre krafter. Alltså blir pojkars kontroll och förtryck av sina kvinnliga familjemedlemmar en form av utsatthet. Dock blir detta problematiskt utifrån ett voluntarismiskt synsätt då individen har valmöjlighet och handlingsfrihet att fatta självständiga val. Baladiz (2009) menar på att pojkar i hederskontexten som blundar för sina systrars förtryck också har en form av ansvar för ett passivt förtryck. Är det inte också fel att frånta de unga männens ansvar frågar vi oss?

5.2.2 Utåtagerande beteende

Ett fåtal av våra intervjupersoner ser även på pojkar och unga mäns utsatthet i hederskontexten utifrån deras utåtagerande beteende i t ex våld, kriminalitet, gäng och missbruk.

Intervjupersonernas resonemang skiljer sig således från hur Pope och Englar-Carlson (2001) ser på relationen mellan våld och maskulinitet. Författarna menar att män använder våld för att synas och för att motverka ett utanförskap. Men även att negativa erfarenheter av tidigare skeenden i livet såsom sexuella övergrepp, kränkningar eller press från utomstående spelar en stor roll i hur pojkars utåtagerande beteende utspelar sig (ibid.).

Tilda som arbetar på ett HVB-hem hoppas på en djupare förståelse för utåtagerande unga killar som hon i botten anser vara utsatt för stort förtryck;

”På en SiS institution i närheten träffade vi en kille som hade fått mot sin egen vilja, med tvång från sina föräldrar, ta med sin syster på en bussresa och gifta bort henne. När han kommer tillbaka är han så ilsk på allt och alla så han gör ju en person illa när han blir konfronterad. Han är som en briserande bomb med alla känslor, som i en situation med för mycket öl innanför kragen så slår han halvt ihjäl en människa. Men det var som han sa, det var inte den personen jag skulle slå på det är ju min pappa.”

Unga män är utsatta för ett större system och ansvaret bör därmed ej endast, enligt våra intervjupersoner, finnas på den unga mannen då han i grunden är maktlös. Det tas även upp att pojkar kan utsättas för mycket våld, både fysiskt och psykiskt i hemmet. Därmed är det inte särskilt konstigt att den frustration och maktlöshet pojkarna kan känna kommer till utlopp när de väl är ute på gatan. Detta beskriver Tilda som arbetar på ett HVB-hem vidare;

”Men det är som killarna säger, tror du att jag är så framför min pappa, jag är så på gatan, men när jag kommer hem, är jag totalt underlägsen, jag är en Mustafa ute och en hemma, och den jag är hemma kan pappa göra vad han vill med”.

Utåtagerande beteende genom missbruk och kriminalitet tas också upp av en del av våra intervjupersoner som en effekt av en patriarkal familjestruktur. Genom att pojkar står i konflikt med kollektivet får de på så sätt även svårigheter med att bli starka individer ute i samhället. Därmed söker dessa pojkar och unga män sig till ett nytt kollektiv, som ofta tycks bli gäng, tror en del av våra intervjupersoner.

Genom Meuwisse och Swärds (2002) teori kring struktur och aktör kan pojkarnas problematik förstås. Utifrån ett strukturperspektiv blir unga män och pojkars utåtagerande beteende i kriminalitet och missbruk en produkt av det samhälliga tillstånd de lever i, alltså den hårt patriarkala familjen som våra intervjupersoner ovan beskrivit. Pollack (1998) anser att pojkar som är känslomässigt förvirrade agerar utåt och använder våld för att isolera sina känslor. Utifrån Pollacks förklaringsmodell blir det därmed inte särskilt konstigt att pojkarna i hederskontexten som är utsatta för så mycket press från sin omgivning agerar utåt i andra sammanhang med våld, kriminalitet och missbruk.

5.2.3 Tvångsäktenskap

En annan typ av utsatthet bland pojkar i hederskontexten som uppkommit under våra intervjuer och litteraturstudier, som liknas vid flickors utsatthet, är tvångsäktenskap.

Ett mönster vi funnit uppkomma bland samtliga intervjuades beskrivningar är att pojkar också kan utsättas för tvångsäktenskap, även om frågan om giftermål blir aktuell senare än vad den blir för flickor. Detta i förhållande till att den unga mannen blir kär i en tjej med såkallat ”fel” ursprung eller med ”fel” typ av religion. När detta kommit till familjens kännedom kan pojken bli tvingad att avsäga sitt förhållande och istället gifta sig med en tjej från hemlandet. Detta är en aspekt som samhället inte ser pojkarna i, anser Rami från Sharaf hjältar. Denna utsatthet mot pojkar är något Baladiz (2009) också tar upp då hon menar att killar, i lika hög utsträckning som flickor, kan tvingas ingå i ett tvångsäktenskap. Detta ifall de valt att ingå ett äktenskap med någon från en annan etnisk härkomst och religion än den egna.

5.2.4 Homosexualitet

Många av våra intervjupersoner beskriver homosexualitet som ett av de mest problematiska skäl till utsatthet bland unga män i hederskontexten. Detta är något som Knutagård och Nidsjö (2004) också har belyst i sin rapport där de kommit fram till att många organ i samhället såsom skola, socialtjänst, ungdomsmottagning m.m. inte ser pojkar som utsatta i hederskulturen, speciellt inte när det är frågan om deras sexualitet. Detta menar författarna är en produkt av okunskap kring pojkars situation i hederskontexten, i synnerhet om deras sexualitet. Men också att samarbetet mellan samhällsorganen brustit.

Rami från Sharaf hjältar tar under intervjun upp att homosexuella killar är utsatta för allvarigare konsekvenser än t ex en flicka som haft sexuellt umgänge med ”fel” kille;

”Tyvärr inom det heteronormativa sättet att tänka är mannen alltid överordnad och den sexuella läggningen är starkare. Avsäger man sin heterosexualitet så avsäger man sig sin maskulinitet och intar då en feminin roll”.

Utifrån våra intervjupersoners beskrivningar upplevs pojkar som lever i starkt heteronormativa familjekulturer riskera att drabbas av mycket hårda sanktioner, då homosexualitet ses som något strikt förbjudet inom patriarkala familjer där mansrollen är tydligt avgränsad till heteronormen. Därmed anser våra intervjupersoner att homosexualitet blir något som kan skapa en stor utsatthet för många unga män. Knutagård och Nidsjö (2004) och samtliga av våra intervjupersoner har alltså kommit fram till, via sina erfarenheter, att homosexualitet är den allvarligaste formen av skäl till utsatthet i hederskulturen, speciellt när det handlar om pojkar. Detta just eftersom att könsrollerna i hederskontexten är så starkt förankrade.

5.2.5 Sammanfattning

Utsattheten i hederskontexten är något som många av våra intervjupersoner inte bara ser som synonymt med flickor utan många tar även upp den press som pojkar utsätts för då de måste kontrollera sina systrar för att upprätthålla familjens heder. En annan form av utsatthet som pojkar beskrivs i är utåtagerande beteende i kriminalitet och missbruk, vilket förklaras som en direkt reaktion av för mycket press och gränser i hemmet. Pojkar upplevs även stå som utsatta för tvångsäktenskap, dock är det inte vanligt att allmänheten ser på denna form av utsatthet menar en av våra intervjupersoner. Den form av utsatthet som anses mest problematisk är då pojkar går ut med sin homosexualitet i familjer med starka hedersnormer. Detta eftersom att pojken då inte bara säger nej till sin heterosexualitet och mansroll utan att han också intar en kvinnoroll. Det blir så att säga en dubbel brytning.

5.3 Könsroller

Könsroller och patriarkala familjestrukturer har under vårt uppsatsarbets gång ofta uppkommit som en viktig förklaringsmodell för pojkars utsatthet, att de helt enkelt har en mansroll att leva upp till samt tillhör en patriarkal familjestruktur med starka förväntningar och värderingar. Vi har lagt upp detta avsnitt på så sätt att vi först och främst kommer förklara vad ett patriarkat egentligen står för och hur det kan appliceras på hederskontexten. Därefter går vi mer specifikt in på den mansroll som återfinns som upprepande förklaring till pojkars problematiska situation i hederssammanhang. Ofta beskriver våra intervjupersoner pojkars svårigheter med att beskriva sin situation som ett sätt att synliggöra mannens utsatthet, rent

generellt, och inte bara utifrån ett hedersperspektiv, därigenom blir detta också ett viktigt tema som vi tar upp.

5.3.1 Patriarkat

En stor del av våra intervjuer har gått ut på att diskutera patriarkala familjestrukturer där könsroller är starkt förankrade. De flesta av de vi intervjuat har sett den allmänna könsmaktsordningen som grunden till hederskontextens problematiska förhållanden där män tvingas förtrycka sina kvinnliga familjemedlemmar, någonting som alltså inte endast innefattas av en viss kultur. Johnsson-Latham (2005) beskriver samma förklaringsmodell utifrån Radhika Coomoraswamy, FN:s tidigare specialrapportörs beskrivning av hedersrelaterat våld. Coomoraswamy menar att hedersrelaterat våld står under samma beskrivning som all annan form av patriarkalt våld runt om i världen. Den könsbundna våldshandling som skapats genom fysiskt, sexuellt eller psykiskt förtryck genom hot, frihetsberövande samt tvång mot kvinnor beskrivs som våld mot kvinnor. Med patriarkat menar vi på ett familje- samhällssystem där den politiska och ekonomiska makten innehas av män, och där män är inkomstbärarna och kvinnor hushållsskötarna, vilket är Nationalencyklopedins definition (2010-05-04).

Vi har sett ett mönster bland våra intervjupersoner då de ofta drar jämförelser mellan hederskontextens problematik och svensk könsmaktsordning i sina beskrivningar. Även i Sverige råder det kontroll över kvinnans sexualitet, menar en del av våra intervjupersoner. Det svenska rättsväsendet i mål av våldtäckt tas upp då flickan ofta blir väldigt ifrågasatt beroende på klädsel, berusning, tid på kvällen och tidigare sexuella erfarenheter. Även könsnedsättande värderingar bland den unga generationen i Sverige ser vi som gemensamt tema bland de intervjupersoner som har mest kontakt med ungdomar. Det råder ofta ett negativt språkbruk gentemot tjejer då de ofta blir kallade för ”horor” och ”slampor” av sina klasskompisar både som skämt men också om de skulle bete sig på ett ”felaktigt” sätt, anser en del av våra intervjupersoner. Blir detta då svensk kultur eller hederskultur, frågar Rami från Sharaf hjältar sig. Media tas upp som en förklaring till de könsnedsättande strukturer som återfinns i dagens Sverige under våra intervjuer.

Rami från Sharaf hjältar menar att pojkarna i hans gruppverksamhet har en dubbel syn på kvinnor, vissa som antingen madonnor eller horor. Att kvinnan ses utifrån ett sexistiskt sätt menar Rami grundar sig i könsmaktsordningen. Rami tar upp följande exempel som

diskuterats under ett av hans gruppsamtal; ”När du går på stan och en snygg tjej går förbi och du visslar efter henne eller du klappar henne på rumpan, det är en förövarroll”. Detta menar Rami att killar inte är medvetna om. Socialsekreterarna Sara och Elin ser också på attitydförändringar kring könsroller som en viktig del av deras arbete;

”Jag arbetade med en pojke som klädde sig feminint, och pappan tyckte inte att det var manligt så han klippte sönder hans kläder. Hur jobbar man då med denna pappan så att han förstår. T ex att det nu är modernt med tajta jeans. Hur säger man det på ett fint sätt. T ex att föräldrarna istället för att säga till sin dotter att hon ser ut som en hora så kan dem säga att klädseln inte är passande för skolan.”

Den patriarkala familjestrukturen beskrivs också av Sara och Elin som starkt hierarkisk och grunden för många problematiska situationer;

”Pappa är utrikesminister och sköter kontakterna utåt och mamma inrikesminister och sköter familjen inåt. Sedan att dem kvinnliga hushållssysslorna bevaras till kvinnor och tvärt om.”

Tilda som arbetar på ett HVB-hem tar upp att det råder skilda förväntningar på killars och tjejers skilda roller. Vilka inte heller anses specifika för pojkar och flickor inom hederskontexten, utan istället något som de flesta kulturer har gemensamt;

”En kille som är ute och träffar tjejer är en kille som kan vinna i sitt anseende för att han är en attraktiv man att gifta sig med. En tjej som agerar på samma sätt har knappast samma utveckling hon går till mötes. Hon ska hålla på sig, desto mer, desto mer hedersamt är hennes uppförande och desto ljusare framtid. Men i sak är det samma sak. En kvinna blir en fin kvinna när hon är hedersam, och en man när han gör det som en man ska d v s är stor, stark och försvarar sin familj, systrar.”

Det råder även en frustration bland de två kuratorerna vi mött då de ofta lägger märke till att könsrollsmönster går i arv i generationer, då de ofta möter syskon i syskonskaran allt eftersom de växer upp. Kuratorn Gunilla beskriver detta så här;

”Många flickor berättar om sina systrar och att dem är ledsna över att dem fortsätter fostra sina barn precis som våra föräldrar i samma könsrollsmönster.” ”Flickor som förväntas passa upp på sina bröder även om dem är yngre. Man ska sköta hushållssysslor, medan pojkarna bara släpper det på golvet.”

Backlund et. Al (2009) beskriver också de skilda könsrollerna som återfinns i hederskontexten, då mannen uppnår en maskulin roll då han kontrollerar sina kvinnliga familjemedlemmars sexualitet. Grenholm et. Al (1979) beskriver samma patriarkala familjestruktur som återfanns i Sverige in på 1900-talet, då det rådde stora orättvisor när det kom till kvinnors rättigheter och könsroller. Man kan fråga sig om det inte faktiskt är så att mycket av hedersproblematiken i dagens samhälle är grundat i en patriarkal struktur som

återfunnits i alla länder. Samt att det är en fråga av vikt även för dagens svenska samhälle där flickor, som våra intervjupersoner beskriver det, fortfarande döms för sin sexualitet av klasskompisar och även av det svenska rättsväsendet.

Utifrån samtliga ovan nämnda intervjupersoner dras slutsatsen att könsmaktsordningen, könsroller samt sättet att se på kvinnan som oerhört problematisk och grunden till synen på hederskontexten som negativ, något som alltså inte betraktas vara ett specifikt kulturproblem i sig, så att säga. Länsstyrelsen (2008) i Uppsala läns handbok *När man krockar* beskriver att hedersnormer är sammanlänkat med synen på stereotypa könsbilder. En flicka förväntas utföra hushållssysslor och en pojke tvärt om. Genom att pojken/flickan går emot dessa stereotypa könsnormer kan dessa bestraffas och kränkas (ibid).

5.3.2 Mansroll/kvinnoroll

I detta avsnitt tar vi upp på vilket sätt våra intervjupersoner beskriver mansrollen i förhållande till kvinnorollen som förekommer i starkt patriarkala familjestrukturer. Ett annat avsnitt som tas upp i detta sammanhang är de svårigheter som unga män har då de ska beskriva sin utsatthet. Detta är ett förhållande som samtliga intervjupersoner tagit del av.

5.3.2.1 Den unga mannens egenskaper

Att män och kvinnor har lärt sig att handla utifrån den könsroll de blivit tilldelade är ett viktigt tema som majoriteten av våra intervjupersoner beskrivit. Den manliga könsrollen menar Anna från Rädda Barnen ofta är universell, för alla kulturer;

”... man visar sig ju inte sårbar, det ingår inte i den klassiska mans-könsrollen. Det är ju samma sak med hederskulturen, att man inte ska vara utsatt”.

Utifrån hederskontexten beskriver våra intervjupersoner den manliga könsrollen som en roll där mannen ansvarar för familjens goda rykte. De unga männen förväntas därmed ofta vara tuffa och fria av sina familjer medan flickor begränsas, vilket våra intervjupersoner menar står som krav från strikta patriarkala familjer. Dessa normer återfinns även i Sverige menar de. Att de unga männen vågade släppa skenet av att vara tuff och stark är ett återkommande tema som det råder förhoppningar på.

Det upplevs vara jätte svårt för pojkar att ta kontakt med samtliga verksamheter, då detta beskrivs bottna i en rädsla. Hedern upplevs vara en stor sak för dessa pojkar menar Maria som

arbetar på en kvinnojour; ”... alltså att man vill känna sig rakryggad, och blottar jag någonting som jag inte får lov att blotta då kan inte jag gå rakryggad längre”.

Flickor tas ofta upp som ett sätt att beskriva pojkarnas förväntade mansroll. Flickor upplevs ofta ha fler nära relationer och därmed också lättare att prata om sin utsatthet än vad pojkar har, detta menar kuratorn Gunilla även återfinns i många kulturella könsmonster och även i Sverige;

”Jag kan tänka mig att pojkar är ännu mindre rustade att klara ett liv i ensamhet. Om man skulle behöva ex ett skyddat boende. Tjejer skapar lättare ett socialt nätverk. Det är också könsmonstret och ej bara hederskultur”

De flesta av våra intervjupersoner tror alltså att det är mer skamligt för pojkar att ta kontakt med hjälpverksamheter, då det upplevs som att unga män har krav på sig själva att uppträda på ett ”manligt sätt”. Vilket av våra intervjupersoner beskrivs vara någon som är tuff, stark, med svårt för sociala kontakter, med stort behov av heder och av att gå rakryggad, någon som är fri och absolut inte sårbar. Detta beskriver intervjupersonerna vara en anledning till att unga män inte i lika stor utsträckning som flickor är benägna att söka hjälp. Levant (1992) ser också på detta fenomen då han menar att pojkar har ett stort behov av att synas, främst genom deras intellekt, fysik samt modiga egenskaper. För att uppnå positiv respons menar Levant att pojkar har svårt för att gestalta sig på andra sätt. Kan det vara så att pojkar än mindre benägna att se sig själv, samt bli betraktade, som offer? Hirdman (2001) menar att den stereotypa mansrollen innefattas av någon som är stark, handlingskraftig samt aktiv vilket inte matchar med något offer vilken Burcar (2005) menar ses som någon svag, oskyldig och försvarslös. Kanske går inte mansroller och offerrollen samman?

5.3.2.2 Skillnader i sättet att beskriva sin utsatthet

Att pojkar har svårare att beskriva sin utsatthet än flickor är något som majoriteten av våra intervjupersoner håller med om.

Anna från Rädda barnen har under sin erfarenhet som kurator upplevt skillnader i hur flickor och pojkar berättar om sin utsatthet;

” Tjejer kunde ändå prata om det här i skolan, ofta visste man om varandras situation och hade många att prata med. Men killar pratar inte om detta på samma sätt. Killarna jag träffade utifrån att dem behövde stöd och hjälp, i detta sammanhang, det var aldrig så att dem hade några kompisar att diskutera detta med.”

Detta förklarar majoriteten av våra intervjupersoner har sin grund i att tjejer är mer fostrade till att prata på ett annat sätt än killar och därmed också har större behov av detta. Det råder även en erfarenhet av att pojkar sällan söker hjälp av eget initiativ. Det beskrivs också ofta att pojkar inte är lika benägna att prata om känslor. Socialsekreterarna Sara och Elin beskriver hur de unga manliga klienter de träffar inte uppskattar ”den här omhändertagande rösten” och att flickor är mer benägna att dramatisera;

”De börjar härma oss och vill inte höra det här omhändertagande rösten. De vill prata rakt och tydligt utan att linda in. Dem är stolta och berättar inget dåligt om sin familj. Tjejerna kan använd alla uttryck om att pappa är hemsk etc. Det är en skillnad. Men skulle vi bekräfta att föräldrarna är så hemska så säger dem emot. Det är nog oron som gör att dem i stunden säger dessa saker.”

”Men dem pojkar jag träffat tonar mer ner det, att det inte är så farligt. Tjejerna är mer dramatiska. De är riktiga ”drama-queens”. Och kan blåsa upp.”

Tilda som arbetar på ett HVB-hem menar att det är mer attityd, motstånd, vi och dem, rätt och fel bland killar och att det tar längre tid att skapa en tillitsfull relation med unga män och pojkar;

”Pojkarna berättar inte lika nyanserat. Men jag tror att det har att göra med att vi inte är lika bra på att lyssna in de” ”Jag tror att killar och tjejer agerar på olika sätt när dem inte mår bra. Det är tydligt att tjejer är mer introverta, söker hjälp på ett annat sätt, är mer kommunikativa, känslomässigt kommunikativa med sina kompisar, lärare, kuratorer. Tjejer kommunicerar på ett annat sätt i sitt tjejgäng t ex, därför har man mer tillgång till sina känslor.”

Det råder alltså stora likheter mellan våra intervjupersoners sätt att beskriva pojkars svårigheter med att prata om sin utsatthet. Unga män anses vara mer introverta, tycker inte om ”känslopratt”, är mer stolta än tjejer och upplever större skam vid tal om deras utsatthet. Det tas även upp att pojkar kanske inte är skolade att prata om känslor på samma sätt som flickor, som förklaring till detta fenomen. Magne Raundalen (2001) menar på att pojkar lekt lekar med mycket aktivitet och rörelse i jämförelse med flickor som ofta uppmanats att leka rollekar och därmed också utvecklat ett bättre språk. På så sätt menar Raundalen att män till följd av detta har svårare för att prata om känslor (ibid.). I Burcars (2005) avhandling tas det också upp att manliga brottsoffer har mer problem med att beskriva sig som utsatta än andra brottsoffer. Detta menar hon är en direkt följd utav att man och offer tycks vara två sociala roller som inte går samman. Blir då unga män i hederskontexten mindre benägna att söka hjälp, samt uttala sig om sin utsatthet, för att dem är just män (ibid.)? Goffman (1959/1994) menar att individen förväntas leva upp till vissa förväntningar ifrån samhället, för att på så sätt

upprätthålla alla sociala grupper intakta. Genom att unga män i hederskontexten så att säga, utifrån Goffmans teorier, skulle betrakta sig själva som offer så skulle också den roll dem tillskrivits som män gå förlorad. Kan det vara så att män inte kan beskriva sin utsatthet lika öppet som flickor, just för rädslan att förlora sin maskulinitet (ibid.)? Burcar (2005) anser i motsats till detta att det är allmänheten utåt sätt som inte förstår mäns sätt att prata och istället har en viss förväntad offerroll, där offret ska beskriva sin situation på ett visst sätt. Genom en öppenhet för mäns sätt att prata om det brott de blivit utsatta för så skulle en större öppenhet kunna skapas (ibid.). Christie (1986) menar att det råder vissa kriterier, utåt sätt, på någon utsatt för att han eller hon ska bli betraktad som ett offer, vilka vi går djupare in på i nästa avsnitt (ibid.).

Utifrån Meuwisse och Swärds (2002) teori om struktur och aktör, blir det ganska tydligt att unga män i hederskontexten beskrivs falla som offer för en patriarkal könsstruktur som de omedvetet upplevs måste leva upp till. På så sätt kan en slutsats dras av att de unga männen inte ses som aktörer, som står som ansvariga för sina förtryckande handlingar gentemot sina kvinnliga familjemedlemmar, utifrån de berättelser vi tagit del av. Istället har våra intervjupersoner ett deterministiskt sätt att se på problematiken, då de unga männen anses stå som offer för yttre sociala faktorer (ibid.).

5.3.3 Sammanfattning

I detta avsnitt om könsroller har det uppkommit många intressanta diskussioner kring likheter mellan svensk kultur och andra så kallat kulturer med hedersnormer. Kanske är inte hedersproblematiken något som grundas i en viss kultur frågar vi oss. Kan det vara så att patriarkala familjestrukturer är något som återfinns i alla samhällen men på olika sätt och med olika styrka? Den unga mannen, oberoende av kultur, tycks ha en viss typ av mansroll att leva upp till som innebär att han ska visa på mod, tuffhet och frihet. Detta återfinns i sättet våra intervjupersoner beskriver unga mäns svårighet med att berätta om sin utsatthet samt att de också undviker att söka hjälp. Under våra litteraturstudier har vi funnit att detta tycks vara något generellt för mannen som våldsutsatt och inte endast för våra intervjupersoners beskrivningar av unga män i hederskontexten. Det tycks vara svårt för män att både betraktas som offer men också som män. Slutligen menar vi på att man kan dra slutsatsen att våra intervjupersoner ser på unga män i hederskulturen som offer för ett strukturellt våld, i detta fall en patriarkal familjestruktur, och därigenom ses de inte som aktörer utan istället som offer för en struktur och en typ av determinism.

5.4 Offer i kontext till förövare

Vårt sista avsnitt i denna analys handlar om synen på offret, förövaren samt det problematiska förhållandet som kan uppstå då båda rollerna kan återfinnas i vår målgrupp, den unga mannen i hederskontexten. Att unga män i hederskontexten både kan ses som offer men också som förövare i ett och samma sammanhang menar vi är oerhört intressant. För att kunna beskriva detta förhållande kommer vi först och främst gå igenom synen på offret bland våra intervjupersoner och därefter synen på förövaren för att slutligen gå igenom förhållandet rollerna emellan.

5.4.1 Offer

De flesta av våra intervjupersoner ser offret som någon som är utsatt och i det här sammanhanget knyts det oftast till kvinnor. Män upplevs som ganska bortglömda offer särskilt i kontext till hedersvåld- och förtryck. Flickor står som den givna offerbäraren i hederssammanhang vilket upplevs stå grundat i medias framställning av hedersproblematik, där män endast ses som förövare. Genom att se på offret i hederskontexten som individen gentemot kollektivet blir det lättare enligt Anna från Rädda Barnen att se på offret oberoende om det är en tjej eller kille.

Socialekreterarna Sara och Elin anser att begreppet offer är väldigt problematiskt. Även om en person i en specifik händelse, t ex vid ett brott är ett offer, menar socialekreterarna att de inte ser på enskilda händelser utifrån deras perspektiv. Istället menar de att helheten kring individen är av större vikt och att de därför inte kallar sina klienter för offer. Att beskriva någon som offer anser de vara stigmatiserande och försvåra en uppbyggnadsprocess;

”Ungdomar som söker hjälp t ex. en pojke som söker hjälp som kommer från en hedersrelaterad kultur eller patriarkala förhållanden. Hur ska vi då kunna göra så att den personen känner sig stark och kan gå vidare och ta tag i sin självständighet om man hela tiden nämner offer. Det blir så negativt.”

Att begreppet offer är negativt är ett uppkommande tema bland våra intervjupersoners prat om begreppet. Det upplevs som att offer inte borde vara något en individ bör betrakta sig själv som. Detta eftersom att det kan resultera i att han/hon inte kommer vidare i livet. Offret blir synonymt med maktlöshet samt hjälplöshet. Istället menar våra intervjupersoner att fokus borde ligga på vad som bör göras för att motverka offerrollen.

Burcar (2005) skriver också i sin avhandling att det kan vara negativt att bli betraktad som offer då man också tillskriver individen en passiv, svag och maktlös roll. Samtidigt menar

Christie (1986) att det är av vikt om man betraktar en social grupp som offer då detta påverkar allmänhetens sätt att se på gruppen som i behov av resurser eller inte. Utifrån Christies teori blir brodern dock inget idealiskt offer då han ses som stark då han har mycket makt i förhållande till sin syster. Han utför inte heller något respektabelt projekt, vilket står som krav utifrån Christies teori om individen ska bli betraktad som ett idealiskt offer, då han kan förtrycka sin syster. Dessutom kan den unga mannen klandras för att han inte skyddar sig själv och står upp mot sina föräldrar, han kan vara starkare än sin far och han står ”gärningsmännen” nära och slutligen tillhör han en minoritet i samhället och har därmed oftast inte tillräckligt mycket makt för att kunna göra sin röst hörd och kräva status som idealiskt offer.

5.4.2 Förövare

Socialsekreterarna Sara och Elin vill inte heller använda sig av begreppet förövare;

”För oss finns inte ordet förövare så att det är starkt laddat utan det är på grund av någonting som den här händelsen utspelar sig som kan ligga långt tillbaka i tiden där man kan gå in och förändra attityder. För att jobba med förändringsprocesser i en familj så går det inte att prata på det sättet när man ska få en familj att förändra sitt sätt att tänka, att sluta slå att sluta kontrollera. Då kan man inte komma och säga ”Du är en förövare”.”

Att förövarrollen är negativ och väldigt stereotyp i hederns negativa kontext är allmänt känt bland våra intervjupersoner. Förövarrollen blir något som automatiskt valts ut åt killar omedvetet, rollen som unga män i patriarkala familjer bär genom att de tvingas kontrollera sina kvinnliga familjemedlemmar betraktas ofta på ett helt annat sätt. Ofta ses detta förtryck som en del av en förövarroll istället för att se på pojkarnas utsatthet i förhållande till tvånget samt förtrycket. Oftast ses pappan eller brodern som förövare när våra intervjupersoner först ska berätta om den instinktiva bild man får av hedersproblematik, vilket inte heller upplevs särskilt konstigt då det också är männen som oftast står för förtrycket i majoriteten av fallen menar våra intervjupersoner. Dock menar en del att förövaren lika gärna hade kunnat vara modern i familjen. Förövaren ses rent generellt av våra intervjupersoner som någon som begår en olaglig handling, bryter mot dem mänskliga rättigheterna och kränker samt kontrollerar en annan människa.

Utifrån Christies (1986) definition är den idealiska gärningsmannen helt tvärt emot det offret är, farlig och oftast man. Dock menar Christie att gärningsmännen egentligen är som vilken annan individ som helst, som en av ”oss andra”. Detta menar Christie står emot medborgarnas

intressen och därigenom har många, även våra intervjupersoner i första hand, oftast en tydlig bild av offret som kvinna och förövaren som man, även om detta problematiseras nedan.

5.4.3 Offer och förövare- ett problematiskt förhållande

Rami som arbetar på Sharaf hjältar menar att rollen som förövare är något universellt för män. Förövarrollen menar Rami inte är fullt så enkel, då män kan falla som offer för en förövarroll. Detta grundar Rami i den strikt hållna patriarkala könsstrukturen som råder i vissa familjer. Precis som man kan ha en förövarroll utan att vara medveten om den, kan man på samma sätt vara ett offer utan att veta om det, då det blir en del av vardagen, anser Rami;

”Då ser man inte killar som utsatta och då försöker vi lyfta att vi har både offer och förövare på bägge sidor om könen. Män har en dualitet, förövare är något universellt för oss män. Dels så är vi offer för en patriarkal norm som vi inte har valt själva utan som vi blir påtvingade med. Lika mycket faller vi också offer för förövarrollen liksom. Hela denna överordnade rollen som killar har inom en könsmaktsordning, mäns överordning av kvinnor, som vi egentligen inte väljer, det bara väljs åt oss. Det är som en förbannelse. Man vet inte att man är förtryckt och reproducerar förtryck.”

Synen på flickor som offer samt män som förövare håller samtliga intervjupersoner med om grundas i de stereotypa könsrollerna. Dem unga killar som utför hedersvåldet har dock mycket svårare att betraktas som offer då de samtidigt också ses som förövare. Detta anser våra intervjupersoner inte bara är förvirrande för allmänheten, utan också för unga män i sig då de inte vet huruvida de kommer dömas för sin ”förtryckarroll” eller ej.

Gunilla som arbetar som kurator på en gymnasieskola menar att män även utanför hederskontexten lättare sedda som förövare och kvinnor som offer;

”T ex män som utsatts för misshandel från sina fruar som känner att dem blir förlöjligade, väldigt skamligt att man inte vågar tala om det, man har en bild av kvinnan som god och i sin natur att man har svårt att föreställa sig att en kvinna skulle utsätta någon för sexuella övergrepp. Det handlar väl om vår manssyn, kvinnoosyn.”

Offer- och förövarrollen menar en del av våra intervjupersoner kan sättas i ett system där individen är lite av varje, då alla inblandade i t ex en hedersproblematisk kontext upplevs som utan kontroll och frihet över att göra självständiga val. Detta gör att rollerna offer och förövare blir svårare att avgränsa till specifika individer då de kan betraktas som offer i ett system och därmed fräntas sitt ansvar.

Att förövarrollen skulle vara könsbunden menar Gungör och Dervish (2009) är ganska given. Allmänheten har skapat en stereotyp bild av gärningsmannen och offret menar författarna.

Den som blir våldsförövare ses automatiskt som förövare, det blir så att säga inte svårare än så. Att män och våld hör samman menar Pope och Englar-Carlsson (2001) är allmänt accepterat. Miedzian (1991) tar upp samma fenomen då hon beskriver förväntningarna som råder på män av att vara tuffa. Det finns så att säga vissa förväntningar på mannen som tuff och våldsbenägen, därigenom inte heller så konstigt att förövarrollen tillskrivs det manliga könet. Särskilt i fall då unga män i hederskontexten står under påtryckningar från sin familj av att kontrollera sina kvinnliga familjemedlemmar, i handlingen tar de an sig en förövarroll. Men samtidigt menar många av våra intervjupersoner på att de unga männen utifrån deras förståelse, är offer. Varför delas inte denna uppfattning av allmänheten kan man fråga sig? Christie (1986) menar på att allmänheten har svårt för att se gärningsmannen som rent av mänsklig. Det blir således väldigt kontroversiellt att plötsligt ställa synen på offret på spel och tillskriva gärningsmannen legitim status som offer. Skulle vi göra det, så skulle vi i enlighet med Meuwisse och Swärd (2002) ta bort de unga männens handlingsutrymme och valfrihet, utifrån ett deterministiskt synsätt då de unga männen upplevs falla som offer för en könsstruktur samt en förövarroll.

5.4.4 Sammanfattning

I detta avsnitt har diskussionen kring hedersnormer samt patriarkala strukturer utvecklats till en fråga om synen på offer och förövare. Även detta fenomen tycks enligt våra intervjupersoner bottna i en syn på mannen som en mer given förövare. I vårt sammanhang blir det väldigt problematiskt då de unga männen som i hederskontexten förtrycker sina systrar ses som förövare av allmänheten men samtidigt också kan betraktas som offer. Offret var enligt våra intervjupersoner ett oerhört problematiskt begrepp som stigmatiserade klienten och gjorde denna till svag och utan makt att ta tag i sitt liv. Båda begreppen tycktes vara negativa och svåra att arbeta med. Många av våra intervjupersoner tog upp att det rådde ett problematiskt förhållande mellan begreppen förövare och offer då de lätt kan byta plats och innebörd med varandra. Det blir oerhört problematiskt att ta parti för om den unga mannen faktiskt förtryckte sin syster med egen vilja eller utifrån ett yttre socialt tvång.

6. Avslutande diskussion

Det har varit ytterst lärorikt och intressant att få skriva om pojkars utsatthet i hederskontexten. Detta har varit ett ämne som vi tidigare inte haft särskilt stor kunskap om. Precis som alla andra kom vi först i kontakt med detta fenomen genom medias beskrivningar av Fadime, Pela och Saras död, och precis som alla andra blev vi också förskräckta över fäderna och brödernas hänsynslösa handlingar. Media synliggör mannen som förövare och därmed är det inte heller särskilt konstigt, anser vi, att det råder en negativ syn på män i hedersproblematiska förhållanden. En annan fördom som vi också delade var synen på hedersproblem som ett kulturellt fenomen. Att heder skulle kunna vara en fråga om en patriarkal struktur som återfinns i samtliga världsreligioner och kulturer hade vi tidigare inte reflekterat så mycket kring. Vi fick ta oss en ordentlig titt på oss själva, och inse att vi utifrån ett kulturellt perspektiv också skulle bli en del av målgruppen. Fitim från Kosovo som förövare och Sara från Iran som offer. Men hade vi i själva verket fått leva upp till dessa roller i våra egna familjer? Svaret är nej. Alltså blir det enligt oss väldigt fel att se på hedersproblematik som ett kulturellt fenomen, då vi tror att det endast skapar ett större utanförskap mellan invandrare och svenskar.

Vi fick ta del av en berättelse från Rami från Sharaf hjältar som vi tänkt en hel del på; varför ska Peter som slår Emelie för att hon anses flörta med killar på krogen ses som annorlunda i jämförelse med Davoud som slår Saba för att hon har för kort kjol på sig. Istället menar vi på att all form av våld och förtryck mot kvinnor bottnar i patriarkala normer, vilka är starkare i vissa familjer i jämförelse med andra. Kanske borde hedersvåld bytas ut mot ett patriarkalt våld frågar vi oss? Vi bortser dock inte ifrån att hedersvåldet är sammanlänkat med ett helt kollektiv till skillnad från annan typ av våld mot kvinnor som bottnar i en individuell handling, självklart menar vi att det finns en del skillnader. Men heder menar vi i grunden bör betraktas som ett positivt begrepp i enlighet med Nationalencyklopedins definition, då det är en typ av anseende som grundas i positiva karaktärsdrag. Därmed blir användandet av patriarkala familjestrukturer som förklaringsmodell för problematiken, ett sätt att bibehålla hederns positiva betydelse, tror vi, istället för att stämpla det som en del av en negativ kultur som finns i en del länder.

Debatten kring pojkars utsatthet som offer för påtryckningar från sina föräldrars sida av att fungera som kontrollerare och förtryckare av sina kvinnliga familjemedlemmar, menar vi står som grund för en oerhört intressant och problematisk diskussion. Dessa pojkar kan på samma

sätt som de förklaras som offer utifrån förväntningar och tvång från familjen, också betraktas som förövare som måste ta konsekvenserna för sina individuella handlingar. Vi känner oss väldigt klivna i frågan. Utifrån våra intervjupersoners beskrivningar samt den forskning vi tagit del av är vi fullt medvetna om hur pojkar och unga män i förtryckarrollen också kan ses som offer. Men vad händer egentligen om vi fråntar dem ansvaret för sina handlingar? Alla individer är utifrån ett deterministiskt synsätt, Meuwisse och Swärd (2002), offer för någon form av struktur ju? På så sätt skulle vi kunna viktimisera gärningsmannen i alla lägen?

En annan fråga som väckts inom oss är synen på mannen och offret som två roller som inte tycks gå samman. Det har under våra intervjuer uppkommit en hel del diskussioner kring synen på mannen som maskulin, tuff och stark. Ofta togs det upp hur män hade svårt för att prata om sina känslor och beskriva sin utsatthet. Detta uppskattades till och med av de två socialsekreterarna vi intervjuat, då de unga killarna beskrevs som mer stolta då de inte pratade dåligt om sina familjer medan flickorna dramatiserade. Detta gör oss otroligt oroad. Kan det vara så att inte bara den unga mannen själv har svårt för att se sig själv som utsatt utan också att vi yrkesverksamma har svårt för att se pojkar som offer? Vilka förväntningar finns på män rent generellt egentligen?

Ett sista vädjande inför framtiden är mer forskning om HBT-personer (homo, bi samt transpersoner) i hederskontexten. Även om vårt fokus inte har varit att belysa specifikt denna grups utsatthet har diskussionen kring homosexuella unga män oftast beskrivits som en oerhört förtryckt grupp, av våra intervjupersoner, i hederssammanhang. Vår förhoppning är att denna grupp får en större plats i samhällsdebatten!

Källförteckning

Allmänna barnhuset. *Att möta flickor och pojkar i starkt patriarkala familjer: teori och praktik.* (2005) Stockholm: Allmänna barnhuset

Aspers, Patrik (2007) *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden.* 1. uppl. Malmö: Liber

Backlund, Åsa, Ghadimi, Mariet, Högdin, Sara, Rexvid, Devin, Schlytter, Astrid. (2009) *Oskuld och heder.* Institutionen för social arbete, Stockholms universitet

Baladiz, Dilek & Mermer, Menekse (2009) *I hederns skugga: de unga männens perspektiv.* 1. uppl. Stockholm: Gothia

Burcar, Veronika (2005) *Gestaltningar av offererfarenheter. Samtal med unga män som utsatts för brott.* Lund: Sociologiska institutionen. 206 s.

De Los Reyes, P. (2003) *Patriarkala enklaver eller ingemansland. Våld hot och kontroll mot unga kvinnor i Sverige.* Norrköping: integrationsverket. (s.24-25)

Eldén, Åsa & Westerstrand, Jenny. (2004) "Hederns försvarare. Den rättsliga hanteringen av ett hedersmord". *Kvinnovetenskaplig tidskrift.* Nr 3.

Ghadimi, Mariet (2007) "Om kravet på oskuld. En studie av flickors respektive pojkars föreställningar". *Socialvetenskaplig Tidskrift,* nr 1 s.20-46.

Gill, Aisha. (2006) "Patriarchal violence in the name of honour" *International Journal of Criminal Justice Sciences,* Vol. 1 Issue 1, p1-12, 12p;

Goffman, Erving (1959/1994, 3 uppl.), *Jaget och maskerna. En studie i vardagslivets dramatik.* Stockholm: Rabén Prisma.

Grenholm, Gunvor, Rosén, Jerker, Carlsson, Sten & Cornell, Jan (red.) (1983[1979]). *Den svenska historien. 12, De *första Bernadotterna. Vårt moderna statskick växer fram.* Stockholm: Bonnier

Grenholm, Gunvor, Rosén, Jerker, Carlsson, Sten & Cornell, Jan (red.) (1979) *Den svenska historien. 13, Emigrationen och det industriella genombrottet*. Stockholm: Bonnier

Güngör, Emre & Dervish, Nima (2009) *Varför mördar man sin dotter?* Stockholm: Norstedts Förlag.

Hirdman, Yvonne (2001) *Genus – om det stablas föränderliga former*. Malmö: Liber.

Johnsson-Latham, Gerd (2005) *Patriarkalt våld som hot mot mänsklig säkerhet: en kartläggning av åtgärder mot patriarkalt våld och förtryck, särskilt i hederns namn, mot kvinnor och homo- och bisexuella samt transpersoner*. Stockholm: Regeringskansliet.

Justitiedepartementet, regeringsbeslut 17 (2001)

<http://www.lansstyrelsen.se/NR/rdonlyres/0BE60A19-34AB-49E3-AA9C-398669A41CBF/0/Regeringsbeslut2006.pdf>) 2010-03-18

Knutagård, Hans & Nidsjö, Elisabet (2004) *Hedersrelaterat våld mot ungdomar på grund av sexuell läggning*. Malmö: Länsstyrelsen

Levant, Ronald. F. (1992) "Toward the reconstruction of masculinity". *Journal of family psychology*, 5, 379-402

Länsstyrelsen (2002) Rapport 2002:13 *Rätten till ett eget liv- hedersrelaterat hot och våld*

Länsstyrelsen i Uppsala län och Uppsala kommun (2008:16), *När man krocker: ett handläggningsstöd för socialtjänsten om hedersrelaterat våld och generationskonflikter kring traditioner, seder och bruk*. Uppsala: Länsstyrelsen i Uppsala län.

Magne Raundalen (2001) *Brottsförebyggande rådets tidskrift Apropå*

http://www.bra.se/extra/pod/?module_instance=12&action=pod_show&id=395&apropa=true

May, Tim (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2002) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur

Meeuwisse, Anna, Swärd, Hans, Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red.) (2008) *Forskningsmetodik för socialvetare*. 1. utg. Stockholm: Natur & kultur

Miedzian, Myriam (1991) "Boys Will Be Boys. Breaking the Link Between Masculinity and Violence". *New York: Doubleday*.

Nationalencyklopedin. www.ne.se (2010-05-04) "patriarkat" & "patriarkal familjestruktur". (2010-05-13) "heder" & "hedersam". (2010-05-13) "hedersmord".

Reimers, E. (2005) *En av vår tids martyrer: Fadime Sahindal som mediahändelse s. 141-159 I. Oliktetens paradig: Intesektionella perspektiv på o(jäm)liktetsskapande*. Lund. Studentlitteratur.

Pollack, William, S. (1998) *Real boys: Rescuing our sons from the myths of boyhood*. "New York: Random house"

Pope, Mark; Englar-Carlson, Matt. (2001) "Fathers and Sons: The Relationship Between Violence and Masculinity" *Family Journal*, Vol. 9 Issue 4, p367-374, 8p

Wikan, Unni, (2003) *En fråga om heder*, Stockholm: Ordfront förlag

Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid (red.) (2001). *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur

Åkerström, M (2007) *Coola offer- unga mäns balansering av brottsofferidentiteten*,

Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet, Rapport 2007:1, Brott i våldfärden- om brottslighet, utsatthet och kriminalpolitik. Kapitel 22

Bilaga

Intervjufrågor

Vi har valt att skriva vår C-uppsats om hedersförtryck med fokus på pojkar och unga män. Vi kommer att intervjua sju olika anställda på skilda verksamhetsområden för att på så sätt ta del av allas skilda syn på pojkar/män i hederskulturer samt vill vi undersöka deras skilda sätt att arbeta med målgruppen.

Vår tanke med frågorna nedan är inte att vi strikt ska hålla oss till dem utan att dem istället ska fungera som ett stöd för oss som intervjuar. Det kan hända att det uppstår ytterligare diskussioner under intervjutillfället.

Hur arbetar ni?

- Hur fungerar er verksamhet?
- Hur arbetar ni med målgruppen?
- Hur kommer er målgrupp i kontakt med er?
- Har ni något samarbete med andra organisationer/verksamheter?
- Varför anser ni att ni behövs?

Hur ser ni, utifrån er verksamhet, på dessa skilda begrepp;

Vad är det första ni kommer att tänka på?

- Offer
- Förövare
- Heder
- Hederskultur
- Hedersvåld
- Hedersmord

Sociala problem

- Är pojkars utsatthet i hederskulturer ett legitimerat socialt problem i er verksamhet?
- När började ni tänka så och varför?

Begränsningar/Möjligheter

- Vad finns det för begränsningar med ert sätt att arbeta med pojkar/unga män i hederskulturer?

- Vilka möjligheter finns det med ert sätt att arbeta med pojkar/unga män i hederskulturer?

Förövare/Offer

- Vilka är förövarna i hederskulturer?
- Vilka är offren?
- Varför tror ni att man ser det på det sättet?

Andra verksamheter

- Vad är er syn på andra verksamheter; frivilliga organisationer, socialtjänst, polisen, domstolen och HVB-hem?
- Vilka möjligheter/begränsningar tror du dessa olika verksamheter har i arbetet med denna målgrupp?

Könsroller

- Ser ni på skilda könsroller i hederskulturer?
- Hur ser ni på pojkars utsatthet i jämförelse med flickors?
- Hur brukar pojkar beskriva sin situation?
- Hur brukar flickor beskriva sin situation?
- Finns det skillnader i sättet ni arbetar med dem olika könen?

Familjen

- Brukar ni komma i kontakt med familjen till er klient? På vilket sätt isåfall?
- Brukar ni komma i kontakt med syskonen till er klient? På vilket sätt isåfall?
- Hur ser ni på relationen mellan bröder och systrar i hederskulturer?

Övrigt

- Finns det några specifika svårigheter i arbetet med pojkar/flickors utsatthet i hederskulturer?
- Vad behövs/ Vad saknas inför framtiden i arbetet med denna målgrupp?